

SZÖVEGÉRTÉS – SZÖVEGALKOTÁS

6

Tanulói munkatankönyv

5

A kiadvány a Nemzeti Fejlesztési Terv Humánerőforrás-fejlesztési Operatív Program 3.1.1. központi program (Pedagógusok és oktatási szakértők felkészítése a kompetencia alapú képzés és oktatás feladataira) keretében készült.

SAKMAI VEZETŐK

PÁLA KÁROLY SZAKMAI IGAZGATÓ

PUSKÁS AURÉL FEJLESZTÉSI IGAZGATÓHELYETTES

RÁPLI GYÖRGYI A PROGRAMFEJLESZTÉSI KÖZPONT VEZETŐJE

FEJLESZTÉSI PROGRAMVEZETŐ

KORÁNYI MARGIT

VEZETŐ FEJLESZTŐK

ARATÓ LÁSZLÓ

KÁLMÁN LÁSZLÓ

SAKMAI BIZOTTSÁG

BÓKAY ANTAL ELNÖK

BÁNRÉTI ZOLTÁN

CSERHALMI ZSUZSA

GYŐRI JÁNOS

SCHEIN GÁBOR

ALKOTÓSZERKESZTŐ

SZARKA JUDIT

SAKMAI LEKTOROK

A SZAKMAI BIZOTTSÁG TAGJAI

PETHŐNÉ NAGY CSILLA

FELELŐS SZERKESZTŐ

NAGY MILÁN

BORÍTÓGRAFIKA

SZŰCS ÉDUA

TIPOGRÁFIA

BÁRD JOHANNA

SULINOVA

© **SULINOVA KHT.**

© **SZARKA JUDIT**

A KIADVÁNY INGYENES, KIZÁRÓLAG ZÁRT KÖRBE,
KÍSÉRLETI-TESZTELÉSI CÉLLAL HASZNÁLHATÓ.

KERESKEDELMI FORGALOMBA NEM KERÜLHET.

MÁSOLÁSA, TERJESZTÉSE SZIGORÚAN TILOS!

KIADJA AZ EDUCATIO TÁRSADALMI SZOLGÁLTATÓ KÖZHASZNÚ TÁRSASÁG

1134 BUDAPEST, VÁCI ÚT 37.

A KIADÁSÉRT FELEL: KERESKES GÁBOR ÜGYVEZETŐ IGAZGATÓ

NYOMDAI MUNKÁK: PÁTRIA NYOMDA ZRT., 2007

S Z Ó B E L I S É G É S
Í R Á S B E L I S É G

Tanulói munkatankönyv

Fejlesztők

Károlyi Júlia
Kertész Zsuzsa
Rung András

TARTALOM

SZÓBELISÉG ÉS ÍRÁSBELISÉG

- 5 UGYANAZT MÁSKÉPP
- 19 MIT, KINEK, HOGYAN SZOKTUNK MONDANI, ILLETVE LEÍRNI?
- 42 HELYESÍRÁS
- 54 IDEGEN ÍRÁSFAJTÁK
- 64 PÁRBESZÉD A FILM ÉS A SZÍNHÁZ VILÁGÁBAN
- 67 A SZÓBELISÉG ÉS AZ ÍRÁSBELISÉG SZEREPE A VILÁGHÁLÓN

1. UGYANAZT MÁSKÉPP

Ebben a fejezetben azt vizsgáljuk meg, hogy A BESZÉLT ÉS AZ ÍROTT NYELV mennyiben hasonlít egymásra, és összegyűjtjük azokat a különbségeket is, amelyek felfedezhetők köztük.

A feladatok során különféle helyzetekben sokfajta szövegtípust hasonlítunk össze. Filmeket nézünk, hanganyagokat hallgatunk meg, internetes oldalakat veszünk szemügyre, és kipróbáljuk azt is: milyen egy leírt történetet előadni.

Ebben a modulban a beszélt és az írott nyelv sajátosságairól gondolkodunk. Példákat keresünk arra, hogy mi mindent lehet könnyebben írásban megoldani. Megvizsgáljuk a beszédhez kapcsolódó testmozgások szerepét is, hogy mit tudunk és mit nem tudunk a testünkkel kifejezni.

Az írásnak ugyan fontos szerepe, hogy a beszédet minél hívebben visszaadja, vannak azonban olyan sajátosságai is, amelyekkel a beszéd egyáltalán nem rendelkezik. A szövegtípusokat már a formájuk alapján is azonosítani tudjuk. Egészen más üzenete lehet például egy szövegnek annak függvényében, hogy miképp rendezzük el. Ezt a modul végén ki is próbáljuk egy újság címlapjának és saját névjegykártyának megtervezésével.

1. Nézzétek meg a következő filmrészletet!

Milyen eszközei vannak a szereplőknek érzéseik, gondolataik kifejezésére?

Hogyan élnek ezekkel az eszközökkel?

---

2. Játsszatok!

FigyeljeteK arra, hogy a játékban mindenki kapjon valamilyen szerepet!

a) Játsszátok el az alábbi helyzeteket úgy, hogy közben nem beszélhettek, nem adhattok ki semmilyen hangot!

b) A helyzeteket most játsszátok úgy el, hogy beszélhettek is közben!

(1) Valakit megvádolnak, hogy ellopta egy társának a biciklijét.

SZEREPLŐK: megvádolt, vádló, tanú 1, tanú 2

(A tanúk állhatnak bármelyik oldalon.)

(2) Egy gyereknek meg kell győznie a szüleit, hogy legjobb barátjával elmehessen moziba.

SZEREPLŐK: gyerek, barát, apa, anya

(3) Egy társaságban nem tudnak megegyezni,

hogy melyik filmet nézzék inkább (filmötletek, de természetesen más is választhatok: akciófilm, szerelmes film, dokumentumfilm, híradó, krimi, rajzfilm, mese stb.).

SZEREPLŐK: gyerek 1, gyerek 2, gyerek 3, békítő szülő

(4) Születésnapján felköszöntitek egy barátotokat. Ajándékokat is adtok neki, aminek ő nagyon örül.

SZEREPLŐK: barát 1, barát 2, barát 3, ünnepelt

(5) Nyár végén osztálytársakkal talákoztok az utcán. Elmeséletek, mi történt veletek a nyaralás alatt.

SZEREPLŐK: osztálytárs 1, osztálytárs 2, osztálytárs 3, osztálytárs 4

c) Fogalmazzátok meg, hogy mi a különbség a némán, illetve a beszéddel előadott jelenetek között!

Modern idők

(Modern Times, 1936)

Chaplin „utolsó” némafilmjében azt az életet gúnyolja ki, amely a saját korában, a húszas-harmincas években kezdett kialakulni, és amelyben még ma is élünk: a modern időket.

Az állítólag Henry Fordról mintázott Csavargó egy mágnás elszemélytelenedett gyárában dolgozik, ahol a főnök mindent lát, és ahol a részfeladatok monoton-sága felemészti az embert. Csavargó már nemcsak alanya, hanem tárgya is ennek az elgépiesedett termelésnek, de valahogy sehogy sem illik bele a modern kor rendszerébe.

NÉMÁN ELŐADOTT JELENET

BESZÉDDEL ELŐADOTT JELENET

- d) Tudtok-e olyan arckifejezéseket vagy kézmozdulatokat mutatni, amelyek jelentése egyértelmű? Mutassatok be néhányat társaitoknak!

A halló emberek közt a testi jelek, a GESZTUSOK a hangzó beszédet kiegészítő „testbeszéd-ként” vannak jelen. Fontos jelentéseket hordoznak, és fontos szerepük van a kommunikációban. Ha azonban pusztán gesztusainkra vagyunk utalva, sok mindent nem tudunk kifejezni, „elmondani”, amit szeretnénk, vagy legalábbis nem tudjuk elég pontosan kifejezni magunkat.

Ha beszédünket valami akadályozza vagy megnehezíti (például be vagyunk rekedve vagy a megszólalást valamilyen külső körülmény lehetetlenné teszi), és gesztusainkra kell hagyatkoznunk, észrevesszük, milyen nehézségekbe ütközünk. Például csak pontatlanabban tudjuk kifejezni mondanivalónkat, sokkal hosszabb ideig tart az információ átadása, és bonyolultabb módon történik. Ráadásul sokkal kevésbé egyértelmű, hogy mit is akarunk mondani.

Ne süketelj, nem lehetsz ennyire süket!
Mi van, süket vagy?!

A magyar nyelvben számtalan olyan – legtöbbször nem túl hízelgő – kifejezés él, amely nem halló embertársainkra utal. Gyakran látjuk őket a buszon vagy a villamoson, amint a halló kívülállók többsége számára ismeretlen jelrendszerrel, a két kezükkel kommunikálnak, „mutogatnak”.

Együtt élünk velük, mégis csak ritkán gondolunk arra, milyen érzés lehet hangtalan világban élni, s hogyan képesek kommunikálni látható jeleikkel.

A *jelnyelv* a legfejlettebb vizuális jelrendszer, amely nem azonos a halló emberek testbeszédével. A jelnyelv a beszélt nyelvhez hasonlít annyiban, hogy jelei egyezményes jelrendszert alkotnak. Saját nyelvtannal és szókészlettel rendelkező önálló nyelv, amelynek társadalmi és területi változatai is léteznek.

A magyar jelnyelv több mint 30 ezer ember anyanyelve. Minden nemzetnek sajátos szókinccsel felépített jelnyelve van, létezik azonban egy mesterséges nemzetközi jelkészlet is, a *gestuno*, amelyet főként nemzetközi konferenciákon használnak.

Elefánt (magyar jelnyelv)

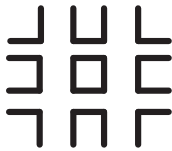

Óriási (magyar jelnyelv)

3. Fejtsd meg az alábbi titkosírást a megadott segítség felhasználásával!

a j s	b k c	c l u
d m v	e n x	f o y
g p z	h q	i r

Az Achiram-féle titkosírás ábécéje: egy-egy betűjelet az határoz meg, hogy a betű a 3x3-as kulcsban melyik harmadban helyezkedik el. A pontok száma pedig attól függ, hogy a betű-hármasokban hányadik helyen van.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
⌋	⌋	⌋	⌋	⌋	⌋	⌋	⌋	⌋	⌋	⌋
L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V
⌋	⌋	⌋	⌋	⌋	⌋	⌋	⌋	⌋	⌋	⌋
X	Y	Z								
⌋	⌋	⌋								

.....

.....

.....

.....

A betűk alakja pusztán megállapodás, KÖZMEGEGYEZÉS kérdése. Az írás az emberi tevékenység és megállapodás révén keletkezett. Némely esetben, mint a koreai írásrendszer, pontosan ismerjük, hogyan hozták létre az emberek.

A magyar írás: betűírás, amelynek egységei legtöbbször beszédhangokat jelölnek. Természetesen tartjuk, hogy a szó hangsorból áll, és általában külön jellel írjuk őket. A BETŰK, BETŰCSOPORTOK a beszéd közben használt egyes hangok, hangcsoportok írott vagy nyomtatott megfelelői.

4. Ne gesztikulálj!

- a) Mondd el csoporttársaidnak a következő mondatokat anélkül, hogy beszédedet kézmozdulatokkal kísérnéd!
Mindenkinek mondj egy mondatot!

Hozd már ide onnan azt, és tedd ide ennek a tetejére!

Indulj el abba az irányba! Menj el addig a pontig, ott pedig fordulj arra, és úgy menj tovább!

Ezt összekötöm ezzel, azokat pedig egymással, de nem úgy, hanem így!

Lökd meg ezt, hogy abból így minden kifolyjon!

- b) Beszéljétek meg, hogy miért furcsák önmagukban – kézmozdulatok nélkül – ezek a mondatok!

.....

.....

.....

- c) Helyezzétek el 2–2 mondatnyi szövegkörnyezetbe a fönti mondatokat úgy, hogy azok teljesen természetesnek hangozzanak és érthetőek legyenek!
Ha szükséges, adjátok meg a beszédhelyzetet is!

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

|| Beszéd közben használhatunk olyan szavakat (például: *onnan, így, ezt* stb.), amelyek csak adott beszédhelyzetben, a szövegkörnyezet és kézmozdulataink, arckifejezésünk segítségével értelmezhetőek. A beszédben (ritkábban az írásban is) előfordulnak olyan a környezetre, a szűkebb vagy tágabb beszédhelyzetre vonatkozó **UTALÁSOK**, amelyek megértését gyakran **GESZTUSOK** segítik. Ilyen jellegű utalásokra írásban más módszereket használunk.

5. Beszélj érthetően!

- a) Hallgasd meg a következő szövegeket, és írd le, miért lehet a beszéd egyes részeit nehezen érteni!
Mi lehet az eredeti történet?

(1) szöveg: .....

.....

.....

(2) szöveg: .....

.....

.....

(3) szöveg: .....

.....

 -----
 (4) szöveg: -----

- b)** Olvasd fel a szövegek semleges változatát párodnak úgy, hogy ne kövesd el ugyanazokat a hibákat, amelyeket a CD-n hallott beszélő elkövetett!

Az ötösön csúcsforgalomban. Huszonhat éves forma pasas, fején puhakalap, a szalag helyett paszománnyal; hosszú nyak, mintha kinyújtották volna. Utasok szállnak le és föl. A pasas rátámad az egyik mellette állóra. Azt veti a szemére, hogy meglöki őt, valahányszor ott megy el valaki. Nyafogós hang, de szeretne keménynek hangzani. Meggürül egy ülőhely, a pasas odaront. Két óra múlva újra találkozom vele a Római téren, a Szent Lázár pályaudvar előtt. Egy barátjával beszélget, aki azt mondja neki: „még egy gombot kellene felvarratnod a felöltődre”. Megmutatja, hová (a hajtókára) és miért.

- c)** Mire kellett figyelned?
- -----

A beszédben alkalmazható kiemelési lehetőségek közül megemlíthetjük a hangerő megnövelését és a beszéd lelassítását.

Érthetőbbé tehetjük beszédünket a következő alapelvek betartásával:

- (1) Ha több ember előtt szólalunk meg, lehetőség szerint beszéljünk lassabban, mint szoktunk. Ne hadarjunk.
- (2) Mondatok végén tartsunk rövid szünetet, így a hallgató könnyebben megérti szövegünket.

6. Melyik hasonlít jobban?

- a)** Hallgassátok meg a szövegrészletet, majd döntésétek el, hogy az alábbi két átírás közül melyik adja jobban vissza a beszédet!

Fantasztikusan érdekes az a gondolat, amire KÜLÖN szeretnék reagálni ugye. Mindig elfelejtjük, hogy a romániai magyar irodalmon keresztül megkapjuk a romáán irodalmat. SŐT, AKÁR még a franciát is. Ő a délvidéki öö irodalmon keresztül megkapjuk a szerbhorvát irodalmat. Megkaptuk. De most is valami módon igeen... A csehszlovákiai magyar irodalmon keresztül megkaptuk a CSEH irodalmat is, és a szlovákot is. Ez oan fantasztikus, amit szerintem FÖL se mérünk.

Fantasztikusan érdekes az a gondolat, amire külön szeretnék reagálni. Ugye, mindig elfelejtjük, hogy a romániai magyar irodalmon keresztül megkapjuk a román irodalmat. Sőt, akár még a franciát is. A délvidéki irodalmon keresztül megkapjuk a szerbhorvát irodalmat. Megkaptuk. De most is valami módon igen. A csehszlovákiai magyar irodalmon keresztül megkaptuk a cseh irodalmat is, és a szlovákot is. Ez olyan fantasztikus, amit szerintem föl se mérünk.

 -----

b) Soroljátok fel, hogy a beszédet hívebben visszaadó szövegben melyek azok az eszközök, amelyek a beszéd bizonyos jellegzetességeit felidéznek!
 Jellemezzétek ezeket az eszközöket pár mondatban!

 -----

c) Az alábbi két lejegyzés közül melyik adja vissza hívebben a beszédhangzást?
 Milyen eszközöket használ ehhez az írott szöveg?

Fantasztikusan érdekes az a gondolat, amelyre külön szeretnék reagálni. Ugye, mindig elfelejtjük, hogy a romániai magyar irodalmon keresztül megkapjuk a román irodalmat. Sőt, akár még a franciát is. A délvidéki irodalmon keresztül megkapjuk a szerbhorvát irodalmat. Megkaptuk. De most is valami módon igen. A csehszlovákiai magyar irodalmon keresztül megkaptuk a cseh irodalmat is, és a szlovákot is. Ez olyan fantasztikus, amit szerintem föl se mérünk.

fantasztikusan érdekes az a gondolat amelyre külön szeretnék reagálni ugye mindig elfelejtjük hogy a romániai magyar irodalmon keresztül megkapjuk a román irodalmat sőt akár még a franciát is a délvidéki irodalmon keresztül megkapjuk a szerbhorvát irodalmat megkaptuk de most is valami módon igen a csehszlovákiai magyar irodalmon keresztül megkaptuk a cseh irodalmat is és a szlovákot is ez olyan fantasztikus amit szerintem föl se mérünk

-----

Írásban gyakran törekszünk a BESZÉDHANGZÁS VISSZAADÁSÁra. Ez azonban tökéletes formában sosem valósul, illetve valósulhat meg.

A beszédhangzás visszaadására a helyesírás is kínál korlátozott mértékben eszközöket.

Az írásjelek használatával kifejezhetjük egy mondat vagy tagmondat végét (.,), annak kérdő (?) vagy felszólító, felkiáltó voltát (!), illetve azt, hogy hol van az egyes szerkezetek határa (,;).

Az írásjelek száma és használati módja nyelvenként eltérő. Számos – helyesírásban nem rögzített – eszköz áll még rendelkezésünkre a beszédhangzás visszaadására. Pl. egy szón belül csupa nagybetű használata (ÉRTED?) vagy egy betű ismételése annak jelölésére, hogy a beszélő erősebben ejti a szónak azt a részét (Ne mááá!).

7. Fordított gesztusok

- a) Add elő társadnak az alábbi mondatokat úgy, hogy a lényegi részt kézmozdulatokkal, arckifejezéssel is kiemeled!

Párod jegyezze le észrevételeit!

De jó kedvem van! – Annyira szomorú vagyok!

Fúj, sóska! – Imádom a sóska!

Ilyen icike-picike pókot láttam! – Ekkora hatalmas pókot láttam!

- b) Cseréljétek szerepet!

- c) Ezután cseréljétek ki a mondatpáron belül a mondatokhoz tartozó kézmozdulatokat, arckifejezéseket! Azaz: adjátok elő például a „Fúj, sóska!” mondatot úgy, hogy arckifejezésetek és kézmozdulataitok az „Imádom a sóska!” mondathoz illeszkedjenek!

- d) Mit gondolsz, lehet-e a tested mozgásával, arckifejezéssel hazudni? Ha igen, akkor hogyan? Ha nem, akkor miért nem?

Kommunikáció közben gyakran mozog az arcunk, a kezünk, a testünk, még akkor is, ha a másik nem is lát bennünket és mi sem őt, mert mondjuk telefonálunk.

Ezek a GESZTUSOK kultúránként akár jelentősen is eltérhetnek. Vannak népek, amelyek annyira mozgatják kezüket beszéd közben, hogy azzal csúfolják őket: lekötözött kézzel nem is tudnának beszélni.

A kommunikációt számos akaratlan testi jel is kísérheti: izzadás, szemmozgás, apró rezdülések és látványos mozdulatok. Ezeket mind érzékeljük, és megpróbáljuk értelmezni.

Nincsenek olyan jelek, melyeket minden ember egyformán használ, függetlenül a kulturális környezettől. Különböző kultúrákban a felnőtt emberek gyakran másképp értik a barátság, a meglepődés, a harag és az elmélyült gondolkodás jeleit. A helyeslés kifejezésére a bólintás, a tagadásra a fejrázás meglehetősen egységes, de ez alól is vannak kivételek.

8. Az alábbi két megjelenítésből melyik az áttekinthetőbb és igényesebb?

LÁZÁR ERVIN KÖSZÖNTÉSE 70. SZÜLETÉSNAPIJÁN

Komáromi Gabriella

Meg-megkísért bennünket az a gondolat, hogy ma a világ egyik legnagyobb mesemondója a miénk. Lázár Ervinnek hívják. Ezt gondolva nem felejtjük el, hogy az utóbbi évtizedek meséit vagy meseszerű műveit olyanok írták a világirodalomban, mint Ottfried Preussler, Michael Ende, Astrid Lindgren, Gianni Rodari, I. B. Singer, Ch. Nöstlinger vagy például Jostein Gaarder. Ha Lázár Ervin angolnak, németnek, franciának vagy netán spanyolnak születik, kijárna már a világhír neki. A világhírnek így se híre, se hamva. Hazája legrangosabb irodalmi díjait elnyerte már (Kossuth-díj, Prima Primissima), de még mindig a világ titkosan nagy gyermekírói közé tartozik.

Lehet, hogy az is marad, mert ahogy mondjuk, fordíthatatlan meséket ír. Az átültetőnek nemcsak „meséül” és magyarul kellene tudnia, hanem „lázárul” is. Nagy nyelvi játszmák a Lázár-mesék, szójátékaikkal, nyelvi bravúrjaikkal, ikonográfiájukkal és üzeneteikkel olyasféle próbatételt jelentenek a fordító számára, mint a költészet. Így aztán Lázár Ervin túlságosan is a miénk. Pedig derűs bölcsessége, humora (amely nemcsak fordíthatatlan nyelvi humor, hanem fordítható gondolati is) a nagyvilág gyerekeinek hullámhosszán is fogható volna. Üzenetei pedig egyetemesen érvényesek: a szeretet szimbolikus diskurzusai a Lázár-mesék. Elevenen élnek bennük az anderseni és a Wilde-mesék hatásai. Gyökereik ott vannak az európai folklórban és a világirodalom mesekincsében. A Lázár-mese „lecke” anyanyelvből, emberségből, a jelentései révén legalább annyira egyetemes, amennyire magyar.

Lázár Ervin köszöntése 70. születésnapján

Komáromi Gabriella

Meg-megkísért bennünket az a gondolat, hogy ma a világ egyik legnagyobb mesemondója a miénk. **Lázár Ervinnek hívják.** Ezt gondolva nem felejtjük el, hogy az utóbbi évtizedek meséit vagy meseszerű műveit olyanok írták a világirodalomban, mint Ottfried Preussler, Michael Ende, Astrid Lindgren, Gianni Rodari, I. B. Singer, Ch. Nöstlinger vagy például Jostein Gaarder. Ha Lázár Ervin angolnak, németnek, franciának vagy netán spanyolnak születik, kijárna már a világhír neki. A világhírnek így se híre, se hamva. Hazája legrangosabb irodalmi díjait elnyerte már (Kossuth-díj, Prima Primissima), de még mindig a világ titkosan nagy gyermekírói közé tartozik.

Lehet, hogy az is marad, mert ahogy mondjuk, fordíthatatlan meséket ír. Az átültetőnek nemcsak „meséül” és magyarul kellene tudnia, hanem „lázárul” is. Nagy nyelvi játszmák a Lázár-mesék,

szójátékaikkal, nyelvi bravúrjaikkal, ikonográfiájukkal és üzeneteikkel olyasféle próbatételt jelentenek a fordító számára, mint a költészet. Így aztán Lázár Ervin túlságosan is a mienk. Pedig derűs bölcsessége, humora (amely nemcsak fordíthatatlan nyelvi humor, hanem fordítható gondolati is) a nagyvilág gyerekeinek hullámhosszán is fogható volna. Üzenetei pedig egyetemesen érvényesek: a szeretet szimbolikus diskurzusai a Lázár-mesék. Elevenen élnek bennük az anderseni és a Wilde-mesék hatásai. Gyökereik ott vannak az európai folklórban és a világirodalom mesekincsében. A Lázár-mese „lecke” anyanyelvből, emberségből, a jelentései révén legalább annyira egyetemes, amennyire magyar.

a) Indokold meg döntésedet!

-----

b) Mi a szokatlan a második szöveg megformázásában?

-----

9. Találd ki!

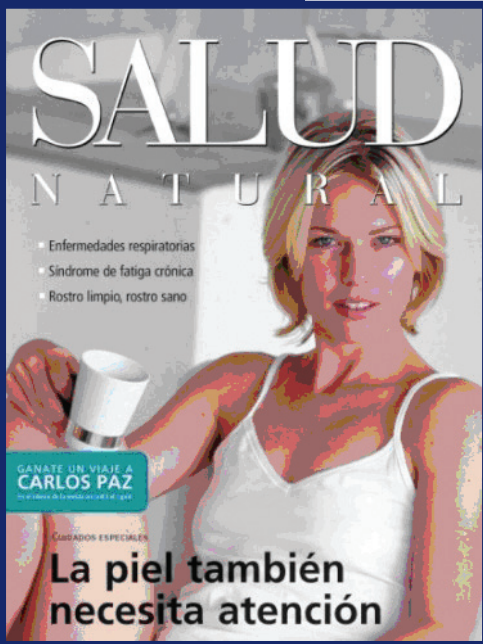
a) Melyik kép milyen típusú újság címlapja lehet? Választásodat indokold is!

-----

b) Gyűjts minél több névjegykártyát, és hozd el a következő órára!

10. Mit üzen egy névjegy?

a) Alkossatok 4-5 fős csoportokat!

Válasszátok ki a gyűjtött névjegyek közül az öt legérdekesebbet, legszebbet vagy legfurcsábbat!

b) A csoportotok által kiválasztott névjegyeket adjátok oda egy másik csoportnak!

Nézzétek végig a kapott névjegyeket, és vizsgáljátok meg, hogy tulajdonosuk mit hangsúlyozott velük magával kapcsolatban, és milyen eszközöket használt a névjegy *funkciójának* kifejezésére!

1. névjegy

---

2. névjegy

---

3. névjegy

---

4. névjegy

---

5. névjegy

- c)** Mit árul el a névjegy tulajdonosának személyiségéről a szándékosan hangsúlyozott üzeneten kívül?
Milyen szempontok alapján próbáltátok meg kitalálni, hogy az egyes névjegyek tulajdonosai milyen emberek lehetnek?

- d)** Tervezz saját névjegyed!

11. A kapott szövegek és képek segítségével készítsétek el saját újságotok borítólapját!

Annak érdekében, hogy egy szöveg érthetőbb és áttekinthetőbb legyen, többféle eszközt alkalmazhatunk.

Néhány mondatnál hosszabb szövegeknek általában van Címük. A cím szerepe, hogy minél jobban tájékoztasson minket arról, illetve valamilyen módon utaljon arra, hogy miről szól a szöveg, és hogy felkeltse az érdeklődésünket.

A címen kívül bizonyos szövegtípusoknál (cikk, jelentés stb.) szokás RÖVID ÖSSZEFOGLALÓT is közölni a szövegről, hogy az olvasók könnyebben tájékozódjanak a tartalmáról.

Hosszabb szövegeket azért tördelünk BEKEZDÉSEKre, hogy könnyebben áttekinthetőek legyenek. Egy bekezdés általában egy gondolat, elképzelés kifejtésére alkalmas, ugyanakkor bonyolultabb eszmefuttatásokat természetesen több részre bontva is ki lehet fejteni.

Írásban számos eszközzel emelhetjük ki a lényeges információt. Gépelt szövegben a KIEMELÉS legelterjedtebb módja a **félkövér** vagy *dőlt* betűvel való szedés. Kézírásban az aláhúzás, színes kihúzás vagy a csupa nagybetűvel való írás. A kézírásban alkalmazott eszközöket, ha egy mód van rá, ne használjuk gépelt szövegekben.

12. Hasonlítsd össze az elkészített címlapokat!

Mi a közös bennük? Miben térnek el egymástól?

KÖZÖS VONÁSOK	ELTÉRŐ VONÁSOK

2. MIT, KINEK, HOGYAN SZOKTUNK MONDANI, ILLETVE LEÍRNI?

Ebben a modulban áttekintjük, hogy milyen pontos eltérések állapíthatók meg az ÍROTT, illetve a BESZÉLT NYELVHASZNÁLAT között. Megnézzük, hogy melyek azok a SZÖVEGTÍPUSOK, amelyek elsősorban írottan jelennek meg, és melyek azok, amelyek inkább hangzó formában.

Az összehasonlítás során természetesen újabb ismereteket fedeztek fel a beszélt és az írott nyelvről egyaránt. A modul végén néhány olyan sajátos szövegtípust is megismertek, amely a szóbeliség és az írásbeliség határán található.

1. Mire hívják fel a figyelmünket az alábbi szólások és közmondások?

- a) Mit árulnak el a következő szólások az írásról és a beszédéről? Ha valamelyik szólás jelentését nem ismeritek, keressétek ki egy szótárból vagy egy szólásokat magyarázó könyvből!

*A szó elszáll, az írás megmarad.
Az egyszer kimondott szót négylovas szekér sem éri utol.
Kiforgatja valakinek a szavait.
Könnyű a szót kiforgatni, mert nem terhes szekér.
Elengedi a szót a füle mellett.*

- b) Melyikkel értetek egyet, melyikkel nem?

2. Mi a különbség a szóbeli és az írásbeli kommunikáció között?

a) Hajótöröttek

A) CSOPORT (KÉKEK)

A csoport egyik felét azok a megmenekült matrózok alkotják, akik a partra vetődve a falusiaknak (a csoport másik fele) elmesélik az esetet.

- (1) Igyekeztek minél színesebben és élvezetesebben elmondani a történeteket!
- (2) A falusiak tegyenek fel érdeklődő kérdéseket a részletekkel kapcsolatban!
- (3) A párbeszédet rögzítsétek magnóra vagy vegyétek fel számítógépre!

B) CSOPORT (PIROSAK)

A csoport egyik felét a megmenekült matrózok alkotják, akik a városba érve az önkormányzat képviselőinek (a csoport másik fele) elmesélik az esetet.

- (1) Igyekeztek minél pontosabban és szabatosabban elbeszélni a történeteket!
- (2) Az önkormányzat képviselői tegyenek fel kérdéseket az esemény részleteivel kapcsolatban!
- (3) A párbeszédet rögzítsétek magnóra vagy vegyétek fel számítógépre!

C) CSOPORT (SÁRGÁK)

- (1) Írjatok rövid levelet a megmenekült matrózok nevében barátaitoknak az esetről!
- (2) A levelet adjátok át a Zöld csoportnak!
- (3) Válaszoljatok a Zöld csoport levelére!

D) CSOPORT (ZÖLDEK)

- (1) Írjatok rövid levelet a megmenekült matrózok nevében a hercegnek!
- (2) A levelet adjátok át a Sárga csoportnak!
- (3) Válaszoljatok a Sárga csoport levelére!

b) Hasonlítsátok össze egymással a felvételeket és a levelet a szemponttáblázatok segítségével!

SZEMPONTOK	KÉKEK ÉS PIROSAK BESZÁMOLÓI	SÁRGÁK ÉS ZÖLDEK LEVELEI
A BESZÉLŐK ÉS A HALLGATÓK SZEMÉLYÉNEK VÁLTAKOZÁSA		
A MONDATOK BONYOLULTSÁ- GA, SZERKESZ- TETTSÉGE		

A BESZÉLGETÉS, A LEVELEZÉS KÖZVETLENSÉGE, EGYSZERŰSÉGE		
SAJÁT SZEMPONT		

SZEMPONTOK	KÉKEK BESZÁMOLÓJA	PIROSAK BESZÁMOLÓJA
TEGEZÉS, ILLETVE MAGÁZÁS		
MEGSZÓLÍTÁSOK		
A MONDATOK BONYOLULTSÁ- GA, SZERKESZ- TETTSÉGE		
HANGHORDO- ZÁS		

GESZTUSOK, TESTBESZÉD		
SAJÁT SZEMPONT		

SZEMPONTOK	LEVÉLVÁLTÁS A BARÁTOKKAL	LEVÉLVÁLTÁS A HERCEGGEL
TEGEZÉS, ILLETVE MAGÁZÁS		
MEGSZÓLÍTÁSOK		
A MONDATOK BONYOLULTSÁ- GA, SZERKESZ- TETTSÉGE		
A SZÖVEG MEGFORMÁLÁ- SA, TÖRDELÉSE, HELYESÍRÁSA		
SAJÁT SZEMPONT		

3. Szövegek szóban és írásban

- a) A csoport minden tagja húzzon egy mondatot!
Olvassátok el a mondatokat, majd adjátok elő egymásnak minél hitelesebben!
- b) Beszéljétek meg, mennyire sikerült jól előadni a mondatokat!
- c) Mennyire adja vissza az írás a beszédbeli helyzetet?

- d) A beszédből mit nem lehet jól írásban visszaadni, illetve mi az, amit különösen nehéz?

-----

4. Az alábbi helyzetekben inkább írásban vagy inkább szóban közölnéd mondandódat?

- a) X-eld be a megfelelő választ, majd választásodat indokold is meg!

(1) Szüleidnek számolsz be az iskolában történekről.

írásban   szóban

-----

(2) Gyerekkori emlékeidről szeretnél mesélni a 23. században élőknek.

írásban   szóban

-----

(3) Valakivel közölni akarsz egy kínos dolgot.

írásban   szóban

-----

(4) Legközelebbi barátoddal meg akarod beszélni egy problémádat.

írásban   szóban

---

(5) Több ezer emberrel szeretnéd megosztani legújabb versedet.

írásban   szóban

---

(6) Elkéstel az óráról, és elnézést akarsz kérni.

írásban   szóban

---

(7) A Mexikóban élő barátodnak szeretnél beszámolni a vakáción törtétekről.

írásban   szóban

---

(8) Szeretnél a boltban egy üveg ásványvizet kérni.

írásban   szóban

---

(9) Barátod, illetve barátnőd késik a megbeszélt találkozóról.
Tudni akarod, elfelejtette-e vagy csak feltartóztatták valahol.

írásban   szóban

---

b) Melyek azok az írásbeli szövegműfajok, amelyek a fenti esetekben használhatóak? Írd melléjük a megfelelő számokat!

☐ napló	☐ emlékirat	☐ regény
☐ vers	☐ kérvény	☐ sms
☐ e-mail	☐ levél	☐ cset

c) Hogyan oldanád meg a következő helyzeteket szóban, illetve írásban?

(1) Nagymamádat köszöntöd föl a születésnapján.

Szóban párodnak: .....

.....

.....

.....

Írásban: .....

.....

.....

.....

(2) Reklamálsz, hogy újonnan vett CD-lejátszód már az első használat alkalmával elromlott. Kéred, cseréljék ki vagy adják vissza a pénzt.

Szóban párodnak: .....

.....

.....

.....

Írásban: .....

.....

.....

.....

.....

.....

5. Miféle beszéd?

||| A szövegeket felismerhető tulajdonságaik alapján más-más csoportokba, úgynevezett SZÖVEGTÍPUSOKba sorolhatjuk. Ilyen szövegtípus a beszélgetés, vita, veszekedés stb.

a) Hallgassátok meg az alábbi felvételt, és válaszoljátok meg a kérdéseket!

Milyen szövegtípust hallottatok? Miből gondoljátok? .....

.....

Ki lehet a beszélő, és kihez beszélhet? .....

.....

Milyen viszonyban van a beszélő a hallgatóval? .....

.....

b) Hallgassátok meg az alábbi felvételt, és válaszoljátok meg a kérdéseket!

Milyen szövegtípust hallottatok? Miből gondoljátok? .....

.....

Kik lehetnek a beszélők, és kihez vagy kikhez beszélhetnek? .....

.....

Milyen viszonyban van a beszélő a hallgatóval? .....

.....

c) Hallgassátok meg az alábbi felvételt, és válaszoljátok meg a kérdéseket!

Milyen szövegtípust hallottatok? Miből gondoljátok? .....

.....

Ki lehet a beszélő, és kihez vagy kikhez beszélhet? .....

.....

Milyen viszonyban van a beszélő a hallgatóval? .....

.....

d) Hallgassátok meg az alábbi felvételt, és válaszoljátok meg a kérdéseket!

Milyen szövegtípust hallottatok? Miből gondoljátok? .....

.....

Ki lehet a beszélő, és kihez beszélhet? .....

.....

Milyen viszonyban van a beszélő a hallgatóval? .....

.....

e) Hallgassátok meg az alábbi felvételt, és válaszoljátok meg a kérdéseket!

Milyen szövegtípust hallottatok? Miből gondoljátok? .....

.....

Ki lehet a beszélő, és kihez beszélhet? .....

.....

Milyen viszonyban van a beszélő a hallgatóval? .....

.....

f) Gyűjtsétek össze a *beszéd* jellemzőit a feladat tapasztalatai alapján!

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. Miféle írás?

a) Olvassátok el az alábbi szövegrészletet, és válaszoljatok az utána következő kérdésekre!

„(...) Az emberi társadalom fejlődésének meghatározott fokán felmerült az igény az információ rögzítésére, megőrzésére, tárolására: megjelent az írás. A beszéd az ősközösségi társadalomban élő ember kommunikációjához szükséges jelrendszer volt. Az írással tulajdonképpen a jelnek a jelét alkotta meg az ember, azzal, hogy a beszédben használt jeleket újabb jelekkel rögzítette. A különböző emberi kultúrákhoz különböző írástípusok kapcsolódtak, gyakran előfordult, hogy ezek egymásból fejlődtek ki, vagy éppen egymástól teljesen függetlenül alakultak, de abban mindegyik megegyezett, hogy az információ rögzítésének igénye hívta őket életre. A fejlődő gazdaság és társadalom egyre több információt is produkált, s az ember már nem hagyatkozhatott a csalóka emlékezetre, az információcsera szóbeli formájára. (»A szó elszáll, az írás megmarad.«) Fontossá vált, hogy az információk megőrizhetőek, felidézhetőek legyenek: az emberiség megalkotta az írást. (...)”

Az emberi kommunikáció története. (részlet)

<http://www.jgytf.u-szeged.hu/tanszek/kozmuvm/molnar/tanulm/embkom.htm>

Milyen szövegtípust olvastatok? Miből gondoljátok? .....

.....

Ki írhatta és kinek a szöveget? .....

.....

Milyen viszonyban van az író az olvasóval, illetve olvasókkal? .....

.....

b) Olvassátok el az alábbi szövegrészletet, és válaszoljatok az utána következő kérdésekre!

Kicsit kesni fogok. Ulj be valaiova h meg ne fazz! Bocsi Z

Milyen szövegtípust olvastatok? Miből gondoljátok? .....

.....

Ki írhatta és kinek a szöveget? .....

.....

Milyen viszonyban van az író az olvasóval, illetve olvasókkal? .....

.....

c) Olvassátok el az alábbi szövegrészletet, és válaszoljatok az utána következő kérdésekre!

II., Akácfa utcai napfényes, kiváló elrendezésű, 106 nm-es, III. emeleti, 3,5 szobás, részben felújítandó lakás, tágas terekkel, kellemes hangulatú zöld udvarral, az újjáépülő Király utca szomszédságában eladó. Irányár: 21 000 000 Ft. Érd.: Kéró Kálmán, 356-337-010.

Milyen szövegtípust olvastatok? Miből gondoljátok? .....

.....

Ki írhatta és kinek a szöveget? .....

.....

Milyen viszonyban van az író az olvasóval, illetve olvasókkal? .....

.....

d) Olvassátok el az alábbi szövegrészletet, és válaszoljatok az utána következő kérdésekre!

Pillanatnyilag fent ülök Van Danék viaszosvászonnal borított asztalánál (...) az orrom meg a szám elé egy zsebkendőt szorítva, melyet teleszórtam finom illatú, elrejtőzködésünk előtti parfümmel. Ebből azonban nem érthetsz egy kukkot sem, ezért „kezdem az elejéről”. Azokat, akik élelmiszerjegyeinkről gondoskodtak, lecsukták, és most már csak öt, feketén beszerzett élelmiszerjegyünk van, semmi több (...) Holnaptól már nincs se zsírunk, se vajunk vagy margarinunk, egy kiskanálnyi

sem. Reggelire már sültkrumpli se jut, csak zabkása. Őnagysága attól fél, hogy éhen halunk. (...) Hát nem valami nagy gyönyörűség a háború negyedik évében rejtkehelyen élni. Bárcsak vége lenne ennek a szörnyűségnek!

Milyen szövegtípust olvastatok? Miből gondoljátok? .....

.....

Ki írhatta és kinek a szöveget? .....

.....

Milyen viszonyban van az író az olvasóval, illetve olvasókkal? .....

.....

e) Olvassátok el az alábbi szövegrészletet, és válaszoljatok az utána következő kérdésekre!

Megbízó a megbízási díjat a Megbízott által szabályszerűen kiállított számla kézhezvételétől számított 14 napon belül fizeti meg Megbízott által vezetett számlájára történő átutalással. Számlafogadási cím: Nevenincs Bt., 8763 Sopron, Rezeda u. 66.

Milyen szövegtípust olvastatok? Miből gondoljátok? .....

.....

Ki írhatta és kinek a szöveget? .....

.....

Milyen viszonyban van az író az olvasóval, illetve olvasókkal? .....

.....

f) Olvassátok el az alábbi szövegrészletet, és válaszoljatok az utána következő kérdésekre!

Budapest Nyugati pu. – Kismaros

		2122	2142	2124	2154	2126	2146
	Budapest Nyugati pu.	8 55	10 55	12 55	14 55	16 55	17 55
46	Kismaros	9 31	11 31	13 31	15 31	17 31	19 31

Kismaros – Királyrét

		31012	31004	31014	31006	31016	31008
	Kismaros	9 38	11 38	13 38	15 38	17 38	19 03
2	Morgó	9 43	11 43	13 43	15 43	17 43	
3	Börzsönyliget	9 46	11 46	13 46	15 46	17 46	
4	Hártókút	9 49	11 49	13 49	15 49	17 49	
6	Szokolya–Mányoki	9 56	11 56	13 56	15 56	17 56	19 18
7	Szokolya felső	9 58	11 58	13 58	15 58	17 58	19 20
9	Paphegy	10 05	12 05	14 05	16 05	18 05	19 26
10	Királyrét alsó	10 07	12 07	14 07	16 07	18 07	•
11	Királyrét	10 10	12 10	14 10	16 10	18 10	

1 Közlekedik: 2005. július 16-tól november 1-ig szombat, vasárnap és ünnepnapokon.

A 31004, 31016 sz. vonatok Királyrét alsó megállóhelyen csak leszállás céljából állnak meg.

Királyrét – Kismaros

		31017	31037	31005	31015	31013	31011
				1			1
	Királyrét	8 27	10 27	12 27	14 27	16 27	18 27
1	Királyrét alsó	8 30	10 30	12 30	14 30	16 30	18 30
2	Paphegy	8 32	10 32	12 32	14 32	16 32	18 32
4	Szokolya felső	8 39	10 39	12 39	14 39	16 39	18 39
5	Szokolya–Mányoki	8 41	10 41	12 41	14 41	16 41	18 41
7	Hártókút	8 49	10 49	12 49	14 49	16 49	18 49
8	Börzsönyliget	8 52	10 52	12 52	14 52	16 52	18 52
9	Morgó	8 55	10 55	12 55	14 55	16 55	18 55
11	Kismaros	9 00	11 00	13 00	15 00	17 00	19 00

1 Közlekedik: 2005. július 16-tól november 1-ig szombat, vasárnap és ünnepnapokon.

Kismaros – Budapest Nyugati pu.

		2115	2135	2155	2123	2143	2111
	Kismaros	9 06	11 06	13 06	15 06	17 06	19 11
46	Budapest Nyugati pu.	9 43	11 43	13 43	15 43	17 43	20 07

Milyen szövegtípust olvastatok? Miből gondoljátok? .....

Ki írhatta és kinek a szöveget? .....

Milyen viszonyban van az író az olvasóval, illetve olvasókkal? .....

g) Gyűjtsétek össze az *írott* szöveg jellemzőit a feladat tapasztalatai alapján!

.....

.....

.....

.....

.....

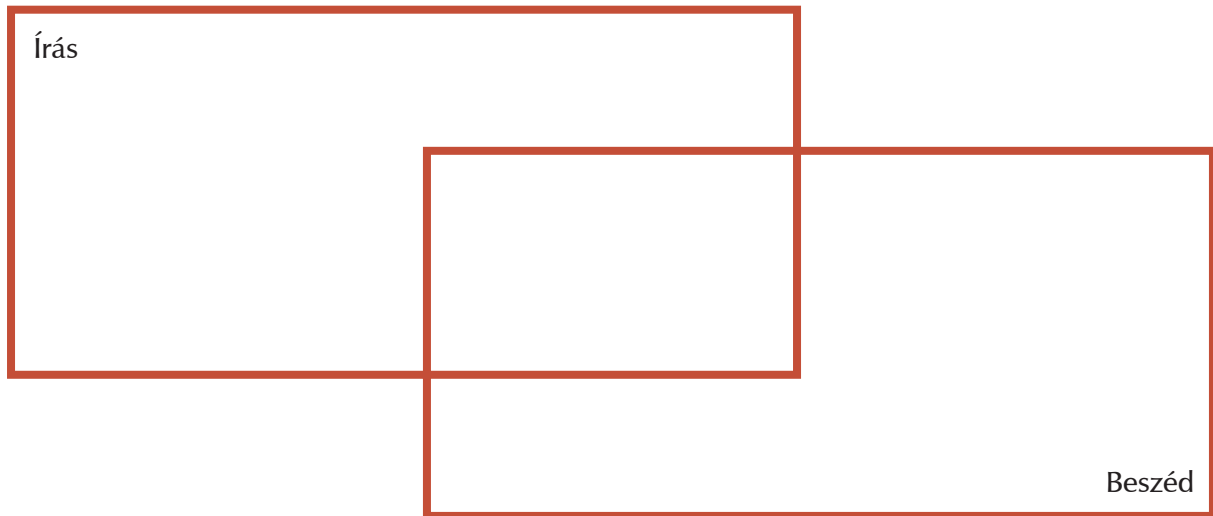
.....

.....

7. Rendszerezd a szövegtípusokat!

a) Csoportosítsd az alábbi szövegtípusokat a halmazábrában!
Azokat a szövegtípusokat, amelyek mind a két csoportba beleillenek, a közös részbe írd!

regény	tenyérjólás	szerződés	ballada
napló	vita	kérvény	menetrend
végrendelet	prédikáció	tanácskozás	beszámoló
pletyka	hírek	dráma	árulkodás

b) Melyik szövegtípusokról mondhatók el az alábbi állítások?

Sok emberhez szól: .....

.....

Nem szükséges a beszélő jelenléte: .....

.....

Maradandó: .....

.....

Szövege bonyolult: .....

.....

Gyakran beleszól a párbeszédbe a hallgató szerepét betöltő személy: .....

.....

A hallgató és a beszélő ismerik egymást: .....

.....

Hiba lenne, ha az írást a hangzó beszédétől elszigetelten kezelnénk. De legalább akkora hiba lenne az is, ha kizárólag a hangzó beszéd lejegyzésére szolgáló eszköznek tekintenénk.

Az írás önálló közlési formává válása nem jelenti azt, hogy teljesen elszakad a beszédétől. A nyelvhasználat két formája – a szóbeli és az írásbeli – állandóan merít egymásból és kölcsönösen alakítja egymást. Ez a FOLYAMATOS EGYMÁSRA HATÁS elmosta a kétfajta közlésmód közötti éles határokat.

Az írásnak vannak olyan jellemzői, amelyek általában igazak. Például:

- a beszélő és a hallgató aktivitása eltérő (pl. más egy levél írásakor, illetve olvasásakor a közlő és a befogadó szerepe, tevékenysége);
- a partnerek között helybeli és időbeli távolság van (regényíró–regényolvasó);

- előfordul, hogy a beszélő és a hallgató nem ismerik egymást (újságíró–olvasó, hivatalos levél írója és címzettje);
- hiányzik a közös beszédhelyzet (pl. a regény írásának és olvasásának körülményei: helyszín, időpont, partneri kapcsolat, viszony).

Más szövegtípusok viszont kivételt képeznek ezek alól a jellemzők alól, mint pl. a csetelés vagy részben az sms.

Az írott szövegek általában jobban szerkesztettek és bonyolultabb felépítésűek, hisz írójuknak van ideje többször is átolvasni, átdolgozni azokat. Az írott szövegek egy része felolvasással vagy előadással jól visszaadható (vers, dráma, kiáltvány stb.), más részük azonban egyéni olvasást, elmélyülést igényel (menetrend, bonyolult matematikai képletek stb.).

8. Beszédből írás – írásból beszéd

Hasonlítsátok össze a szövegeket, népdalokat és filmrészleteket a kérdések segítségével!

A) Parasztbiblia-csoport

És monda az Úr Isten: Nem jó az embernek egyedül lenni; szerzek néki segítőtársat, hozzá illőt. És formált vala az Úr Isten a földből mindenféle mezei vadat, és mindenféle égi madarat, és elvivé az emberhez, hogy lássa, minek nevezze azokat; mert a mely nevet adott az ember az élő állatnak, az annak neve. És nevet ada az ember minden baromnak, az ég madarainak, és minden mezei vadnak; de az embernek hozzá illő segítőtársat nem talált vala. Bocsáta tehát az Úr Isten mély álmot az emberre, és ez elaluvék. Akkor kivőn egyet annak oldalbordái közül, és hússal tölté be annak helyét. És alkotá az Úr Isten azt az oldalbordát, a melyet kivett vala az emberből, asszonynyá, és vivé az emberhez. És monda az ember: Ez már csontomból való csont, és testemből való test: ez asszonyembernek neveztessek, mert emberből vétetett.

(Szent Biblia. Károli Gáspár ford. Mózes Első Könyve. 2. fejezet 18–23. Az asszony teremtése)

FÉLRE VOLT TÉVE SZÁRADNI

Mikor Krisztus Urunk teremtette Ádámot meg az Évát, hát, ugye, gyúrta azokat is, oldalbordát meg mindent elkészített. Hát készen lett Ádám, félre lett téve száradni. No, most aztán gyúrta Évát: mikor az Évát is kigyúrja, oldalbordáikat készíti, odamegy egy kutya, egyet elvisz belőle.

Hát most mi lesz?

Hát semmi. Az asszonynak ölég, ha eggyel kevesebb lesz. Azért fölényesebbek a férfiak, mert egy bordával többenden vannak.

AZ ASSZONY TERÖMTÉSE

Mikor má mögteremtötte az Isten a világot, beszélgetött az árkangyallal. Előgyütt a szó az emberül is. Az árkangyal azt mondta, ha már mögvan az embör, párjának is kőne lönyyi, hogy ne lögyön úgy magában.

– Jól van – így az Úristen. De most mög azon tanakodtak, mibű lögyön hát az asszony? Abba állapotok mög, hogy az emberbü csinálják. Az Úristen azt mondta, hogy legjobb lösz a feje csontjábú. Az árkangyal erre azt mondta, hogy akkor az asszony lönne a ház feje, hát ne abbú csinálják. Erre az Úristen azt mondta:

– Jó lösz hát a lábábú.

– Akkor mög igön lábkapcája lösz az embörnek – szólt rá az árkangyal.

Utoljára aztán abba ögyeztek mög, hogy az embör ódacsontjábú csinálnak asszonyt. Ki is vötték a csontot. Hanem amint letötték a gyöpre, aztán félrenéztek, egy arra mönő kutya elszaladt a csonttal! Uccu, utána az öreg mög az angyal! Amint aztán a kutya átugrott a sövényön, az árkangyal mögkapta a farkát, de a kezibe maradt. Mivel pedig a kutya a csontot elvitte, a farka mög ott maradt, így a kutya farkábú teremtötte Isten az asszonyt.

ÖSSZEKUPORODVA ALSZANAK

Megteremtette Isten Ádámot, kivette az oldalcsontját, és egy kutya elszaladt vele. Akkor Isten megfogta a kutyát, és annak vette ki az egyik csontját, aztán abból teremtette Évát. Azóta olyan rosszak a nők, mint a kutyák, meg összekuporodva alszanak, mint a kutyák.

(*Parasztbiblia*. Magyar népi biblikus történetek. Lammel Annamária – Nagy Ilona. 1995. Budapest, Osiris.)

Melyek azok a közös elemek, amelyek a Biblia eredeti változatában és a különböző változatokban egyaránt szerepelnek? .....

.....

Mi az, ami egyik népi változattól sem hiányzik? .....

.....

Szerintetek miért alakulnak ki különböző változatok? .....

.....

Hogyan terjedhetett el a *Biblia* írott változata, és hogyan a *Parasztbiblia*? .....

.....

Milyen a *Parasztbiblia* stílusa? Sorolj fel pár nyelvi jellegzetességet, amelyben különbözik a *Biblia* eredeti, írott változatától! .....

.....

.....

B) Népdal-csoport

Miben különbözik a népdal eredeti és feldolgozott változata? .....

.....

.....

Szerintetek kitől és hogyan tanulhatta meg az egyik, illetve a másik éneklő a dalt? .....

.....

.....

Szerintetek kinek és milyen alkalmakkor énekel az egyik, illetve a másik énekes? .....

.....

.....

Miért nem lenne elég a népdal szövegét leírni, ha azt írásban rögzíteni akarják?

Vajon a kotta is írás? Minek a leírására képes? .....

.....

.....

C) Szócsata-csoport

Szerintetek milyen képességekkel kell rendelkeznie annak, aki nyerni akar az utcai szócsatákban?

.....

.....

Mennyiben hasonlít a színpadi szócsata egy valódi bokszmeccsre? .....

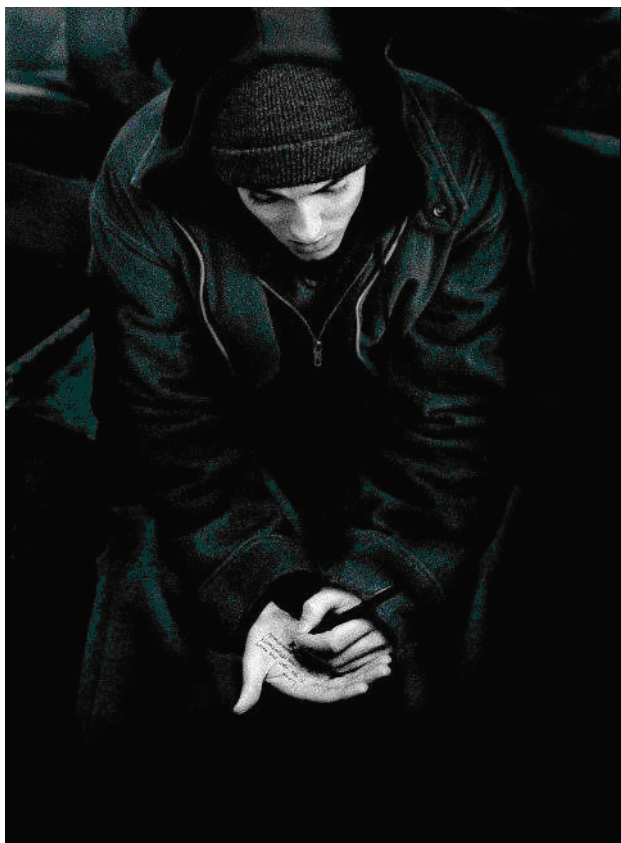
.....

.....

Miben különbözik az utcai rap a videoklipben megjelenő raptól? .....

.....

.....

Eminem írja a szöveget a szócsatához
(A *8 mérföld* című film plakátja)

(Forrás: www.elmachete.cl/.../2004/8miles/Eminem.jpg)

ÁTMENETI SZÖVEGTÍPUSOK

Számos olyan szövegtípust ismerünk, amely a szóbeli és az írásbeli kommunikáció határán helyezkedik el. Ebben az esetben az írásbeli szöveg sokban hasonlít a beszélthez, és ez fordítva is igaz: a szóbeli szöveg is sok, az írásbeli szövegre jellemző sajátossággal rendelkezik.

Az interneten folytatott levelezés, fórumozás és az sms-ezés nyelvi megformálásában sokban hasonlít a beszélt nyelvihez, de az írás itt nem feltétlenül egy időben történik.

A csetelés hasonlít leginkább a beszédhez, de a közvetlenségnek gátat szab, hogy hiányzik a személyes jelenlét. A társalgás könnyedségét és gördülékenységét pedig jelentősen befolyásolja a résztvevők gépelési tudása.

Az írott szöveghez leginkább az ünnepi beszédek hasonlítanak. Az ünnepi beszéd során elveszik a személyesség. A nyelvi megformáltság is jóval komplexebb és összetettebb lesz. A hallgató gyakran nem ott tartózkodik, ahol a beszélő, és nem is ugyanakkor hallgatja a szöveget, amikor a beszéd elhangzik, hanem valamilyen közvetítő eszköz segítségével (tv, rádió, kazetta stb.) jut el hozzá.

10. Szöveglánc

A) Sugdosók csoportja

A csoport egy önként vállalkozó tagja sűgjon egyik társa fűlébe egy rövid szöveget! Ő adja tovább a mellette vagy a mögötte ülőnek. És így tovább. Az utolsó csoporttag mondja el hangosan, mi jutott el hozzá.

B) Másolók csoportja

Az első csoporttag papíron kap egy szöveget. Másolja le, majd a másolatot adja át a mellette vagy mögötte ülőnek. És így tovább. Az utolsó csoporttag olvassa fel a saját másolt szövegét!

C) Korrektorok csoportja

Keressétek meg a kiosztott szövegekben a hibákat!

A kézzel való másolás időigényes és nem elég pontos. Függ a másoló képességeitől: attól, hogy mennyire figyelmes, mennyire pontos, mennyire ír szépen.

Bármennyire is törekedtek a másolók a betűk egységességére, nem sikerülhetett egy betűt kétszer ugyanúgy leírni, ráadásul a betűformák, a vonalvezetés rengeteg egyéni, csak az adott másoló személyéhez köthető sajátosságot őriztek meg. Az ólomból öntött betűk viszont egyöntetűséget mutattak.

A nyomtatás útján sokszorosított szövegek gyorsan terjeszthetők. Ugyanolyan formában jut hozzájuk mindenki. Ettől függetlenül tartalmazhatnak hibákat, de ezek természetesen mindegyik változatban ugyanazok.

A *Gutenberg-galaxis* kifejezés az emberi kultúrtörténetnek arra a szakaszára utal, melyben a könyv mint ismeretközlő eszköz kiemelkedő szerephez jutott. A könyvnyomtatás, a könyv elterjedése, később az általánossá váló írás-olvasás oktatás tette lehetővé ezt. Először a televízió, majd a számítástechnika, az internet terjedése keltette fel az aggodalmat, hogy a nyomtatott szóra előbb-utóbb talán nem is lesz szükség.

11. Olvassátok el az alábbi rövid részletet!

Az interjúban, amelyből ezt a részt idézzük, Balázs János roma festőművész meséli el életének történetét.

„Kedvem volt rajzolgatni is, festegetni is, de a család ezt nem nézte jó szemmel. Azt mondták, hogy már a velem egyidős gyerekek már mesterséget tanulnak és keresnek valamit a családnak, és hát így mégis könnyebb. Mert igen rossz helyzet volt abban az időben. És én akkor aztán erre nagyon megharagudtam, amik voltak itten festmények, rajzok, ezeket mind összezúztam és felégettem. Aztán én egy bizonyos ideig nem is próbálkoztam vele.

Igen, még elfelejtem azt mondani: amikor nekem már nagyon sok rajzom volt, itt a ház körül volt rakva, akkor ez a Bóna Kovács Károly, az akkori időknél egy szobrász- és festőművésze valahogy hírét vette a dolognak, és ez felkeresett itt engemet itthon. És nagyon hívott, hogy menjek el hozzá, ő azt mondja, megmutat nekem mindent, amire csak szükségem van, mert ő lássa, hogy bennem egy eredeti tehetség van. De én nem mentem sehova se. Nem mentem, és így volt jó.

Na hát... az idő telt-múlt, én is kezdtem öregedni, katona is lettem, a háború is elkövetkezett. Elvittek katonának, fogságba is estem, és negyvenhárom éves koromban kerültem haza. De hát akkor én már csak árnyéka voltam a régi önmagamnak. No, akkor újra a nyakamba vettem az igát, amit abbahagytam akkor, amikor bevittek katonának. És ez folyt olyan közel tíz évig. De meg voltam elégedve. Mind a mai napig. És nem kívántam soha jobb életet magamnak. De még most se kívánok! Akár-

milyen ígéretet adna az emberiség vagy a társadalom, nem kell semmi, csak maradjak ebben. Én boldog ember vagyok, eztet ki merem jelenteni az egész világnak. Pedig szegény vagyok nagyon. No de hát van egy mondás, ami azt mondja: az a leggazdagabb ember, aki semmit sem kíván. Hát én mondhatom ezt magamról.”

- a) Most nézzétek meg ugyanezt az interjúrészletet filmen!
Húzzátok alá az írott változatban azokat a részeket, amelyeket szerintetek a beszélő a leginkább hangsúlyozott, kiemelt!
- b) Nézzétek meg még egyszer a filmrészletet!
Figyeljétek meg, hogyan érzékelteti a beszélő mondanivalójának fontosságát!

Beszédmódjával: .....

.....

Arckifejezésével: .....

.....

Mozdulataival: .....

.....

12. Jó-e, hogy a magyar szlengnek nincs igazán írásbelisége?

- a) Gondolkodjatok el a kérdésen!
Gyűjtsetek érveket a T-táblázatba, majd döntsétek el, hogy a kérdésre igen vagy nem választ adnátok!

JÓ-E, HOGY A MAGYAR SZLENGNEK NINCS IGAZÁN ÍRÁSBELISÉGE?	
IGEN	NEM
Nem igényes változata a magyar nyelvnek. Vannak benne trágár kifejezések, jobb lenne, ha el is tűnne.	Színesíti a magyar nyelvet. Ez is a magyar nyelv elválaszthatatlan része.

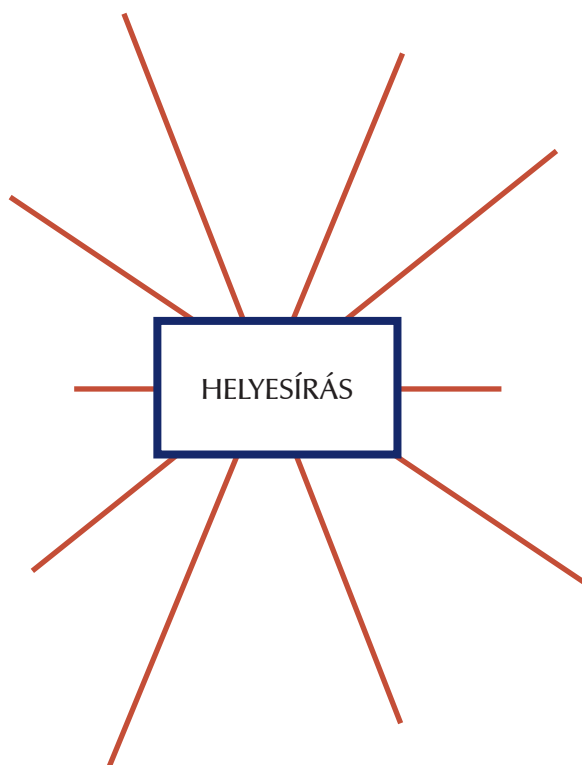
3. HELYESÍRÁS

Ebben a modulban a helyesírás lesz a témánk. Megnézzük, milyen hatást gyakorol az írásra, hogyan teszi azt könnyebbé és gördülékenyebbé.

Választ keresünk arra a kérdésre, hogy miért érdemes helyesen írni. Összefoglaljuk, hogy melyek a magyar helyesírás legfontosabb alapelvei és hogyan alkalmazzuk ezeket. Foglalkozunk azzal is, hogy miképp alakult ki és változik a magyar helyesírás.

1. Mi jut eszedbe arról a szóról, hogy *helyesírás*?

- a) Írj a pókhálóábrába olyan szavakat, kifejezéseket, amelyek a helyesírásról eszedbe jutnak!

- b) A közös megbeszélés alapján karikázd be kékkel azokat a fogalmakat, amelyek számodra fontosak!

b) Példákat is soroljatok fel az összefoglalásban!

C) Keressétek meg a *hagyományos írásmód* alapelvét, és írjatok belőle rövid vázlatot!

a) Készüljete fel arra, hogy a többiek számára két percen összefoglaljátok ennek az elvnek a lényegét!

b) Példákat is soroljatok fel az összefoglalásban!

D) Keressétek meg az *egyszerűsítő írásmód* alapelvét, és írjátok belőle rövid vázlatot!

a) Készüljete fel arra, hogy a többiek számára két percben összefoglaljátok ennek az elvnek a lényegét!

b) Példákat is soroljátok fel összefoglalásotokban!

3. Helyesírásunk főbb elvei

a) Az alábbi három szövegben a magyar helyesírásnak egy-egy elvét alkalmaztuk.

Melyiket? (1) .....

(2) .....

(3) .....

(1)

Görcs Orsoja és Dezsőfi Ajtony a köruton találkoztak tegnap délután. Ajtonyt Orsojának még Török László mutatta be.

- Hová szalacc? – kérdeszte Orsi.
- A piacra.
- És mit veszel majd?
- Narancsot, citromot, naspoját meg almát.
- A narancsbó hozol? Persze, csak a szebből kel.
- Nem hallak ebben a nagy zajban!
- Csak asz montam, hogy narancs is kel.
- Citrom nem kel?
- Nem, az oan savanyu. Kocsiva mész egyépként?
- Ja, ja.
- Tudod, a stopnál megálni és szétnézni.

A MAGYAR HELYESÍRÁS ALAPELVEI

A KIEJTÉS SZERINTI ÍRÁS elve azt jelenti, hogy a szóelemek (szavak és toldalékaik) írásformáját köznyelvi kiejtésük szerint rögzítjük: *láz, fény, ír, véd*.

A SZÓELEMZŐ ÍRÁSMÓD elve azt biztosítja, hogy a toldalékos szavakban mind a szótő, mind a toldalék, az összetett szavakban pedig minden tag változatlan írásformában felismerhető legyen. Például: *barátság=barát+ság; botcsinálta=bot+csinálta*.

A magyar helyesírás bizonyos esetekben a HAGYOMÁNYT követi a mai hangjelölési rendszer, a mai kiejtés, illetve a szóelemzés rovására: *Georch – kiejtés: Görchs; bodza – ejtés: boddza*.

A magyar helyesírás néhány esetben EGYSZERŰSÍTÉST alkalmaz a többjegyű betűk kettőzéskor és a három azonos mássalhangzót jelölő betű találkozásakor: *szebb+ből = szebből, Mariann+nal = Mariannal; ész+szerű = ésszerű; DE! Kiss+sel = Kiss-sel, sakk+kör = sakk-kör*.

4. Olvassátok el az alábbi rövid életrajtot, és válaszoljatok a kérdésekre!

Név: Menő Károly

Város: Kecskemét

Cím: Laza köz 13

Telefonszám: 00-36-55-9998777

Iskolák

Kossut Lajos általános iskola

Kecskeméti Egészségügyi Szaközépiskola

Budapesti Marketinges Főiskola

Szakmaitovábbképzés, Usa, Chikago

Munkahelyek

Kontár Bt, Hírdetésszervező, kulturális programok lebonyolítója

Pontos és preciz magazin, szerkesztő

Fontos-nagycég kft., osztályvezető

Hatalmas RT., igazgatóhejettes

Hobbi

vitórláshalyózás; bridzs, gólfőzés

- a) Menő Károly pályázni szeretne egy nagy cég igazgatói állására. Szerintetek van esélye? Válaszotokat indokoljátok!

Igen, van esélye, mert .....

.....

.....

Nem, nincs sok esélye, mert .....

.....

.....

- b) Miért nincs összhangban az önéletrajz tartalma a megszövegezéssel?

.....

.....

.....

.....

.....

- c) Menő Károly nem érti, hogy mi a probléma az önéletrajzával. Segíts neki! Javítsd ki a helyesírási hibákat!

5. Értelemzavaró helyesírási hibák

- a) Írjatok egymásnak olyan sms-t, amely az ékezetek hiánya, illetve valamilyen egyéb helyesírási hiba miatt kétértelmű vagy félreérthető! Írólapon dolgozzatok!
- b) Cseréljétek, majd válaszoljatok egymás sms-ére úgy, hogy abban is legyen kétértelműség vagy félreérthetőség!
- c) A szövegek legfeljebb 160 betűből álljanak, mint egy valódi sms!

6. Az alábbi szövegek a Bibliából (Jób könyvéből) származnak.

Az első a több száz évvel ezelőtti helyesírásnak megfelelően íródott.

A második változat a mai helyesírási szabályokat követi.

Hasonlítsd össze a két szöveget!

Eredeti helyesírásban

Mert beszédeckel rakua vagyoc, és az én sziuemben való fel gerjedt lelkem szorongat az szólásra. Imé az én szieuem meg szakad, mint az wy borral töltött tömlöc, kiknec száioc ninczen nitua. Ki mondom azért hogy valami pihhenésem lehessen énnékem, meg nituán az én aiakimat megfelelec. Ne kellesséc pedig (kérlec titeket) személt válogatnom, és az emberec előtt ne kellesséc hizel-

- b) Ha meg lehetne változtatni valamit a magyar helyesírásban, akkor te mit változtatnál meg és miért?

A helyesírás olyan szabályrendszer, amely több száz (például a magyar), bizonyos nyelvek esetében több ezer év alatt alakult ki (például az olasz), és folyamatosan változik.

A magyar helyesírás legrégebbi formája a királyi udvarban használt KANCELLÁRIAI HELYESÍRÁS.

Ezt időben a cseh Husz János (a középkori vallási megújulás egyik legjelentősebb alakja) tanítványai által népszerűsített MELLÉKJELES ÍRÁSTÍPUSOK követték. (Mellékjeles betűnek azt nevezzük, amelyen valamilyen további jel található; ilyen például a magyar é és a cseh ê, a latin eredetű e-hez képest.)

A reformációt (1517) követő időkben a PROTESTÁNS ÉS A KATOLIKUS HELYESÍRÁSI NORMA élt egymás mellett.

Simonyi Zsigmond 1903-ban készítette el az ÚJ ISKOLAI HELYESÍRÁSt. Mai helyesírásunk is ezt a hagyományt követi.

A helyesírás valamely nyelv írásának szabályozott eljárás módja. Ahogy viselkedésünket szabályok befolyásolják, ugyanúgy szabályozza helyesírásunkat a „nyelvi illemtan”. Helyesen írni nemcsak azért fontos, mert a helyesírási hibák megértési nehézséget okozhatnak, hanem azért is, mert helyesírásunk befolyásolhatja szövegünk és ezáltal saját magunk megítélését is.

7. A magyar helyesírás

A) Gyűjtsetek minél több példát az alábbi írásmódokra!

Szavak, amelyeket a *kiejtés elve* alapján írunk le: .....

.....

.....

Szavak, amelyeket a *szóelemzés elve* alapján írunk le: .....

.....

.....

Szavak, amelyeket a *hagyomány elve* alapján írunk le: .....

.....

.....

Szavak, amelyeket az *egyszerűsítés elve* alapján írunk le: .....

.....

.....

B) Készítsetek közös kívánságlistát a magyar helyesírás megváltoztatására!

EZT MEG LEHET JEGYEZNI	EZT VISZONT NAGYON NEHÉZ MEGJEGYEZNI	VÁLTOZTATÁSI JAVASLATUNK, AMI KÖNNYEBBÉ, EGYSZERŰBBÉ TENNÉ A HELYESÍRÁST

Egy jó helyesírási rendszer fő erényei:

- könnyen MEGTANULHATÓ,
- EGYÉRTELMŰ,
- MENTES A BELSŐ ELLENTMONDÁSOKTÓL,
- KÖZEL ÁLL AZ ÉLŐBESZÉDHEZ.

A magyar helyesírás rendszere ezeknek a szempontoknak sokkal jobban megfelel, mint más nyelvek helyesírása (például az angolé vagy a franciáé), mégis több helyen meg is sérti azokat. Például:

1. A könnyű MEGTANULHATÓSÁGnak mond ellent, hogy a legújabb, érvényben lévő helyesírási szabályzat 299 bonyolult szabályt tartalmaz egy teljes könyvben. Az egybeírás és a különírás szabályait a legtöbb magyar anyanyelvű nem képes hibátlanul elsajátítani.
2. Az EGYÉRTELMŰSÉGnek mond ellent a 212-es szabály: „A latin betűs írású nyelvekből átvett, nem általános használatú közzavakat idegenesen, vagyis a forrásnyelv helyesírásának szabályai szerint írjuk: pl. *show*.” Nehéz azonban egyértelműen eldönteni, hogy mely szó nem általános használatú, a példában is említett *show* sokkal inkább annak tűnik, mint a „magyarosan” írt *zsúr*.
3. Az ELLENTMONDÁSOKTÓL VALÓ MENTESSÉG elvét sérti a 215-ös szabály: a *Sidney* szó *-i* toldalékos alakja *sidneyi*, míg a 217. alapján *sidney-i* lenne.
4. Eltérünk az ÉLŐBESZÉDtől, amennyiben például számos szót nem úgy írunk, ahogy ejtünk: *árboc*, stb., a vessző helyes használatához nem elég a beszéddallamot és a szüneteket figyelembe venni, és egy hangot kétféleképpen is írhatunk: *ly*, illetve *j*.

4. IDEGEN ÍRÁSFAJTÁK

1. **Dönts el az elhangzó állításokról, hogy igaznak vagy hamisnak véled-e őket!**

2. **Alkossatok csoportokat aszerint, hogy ki milyen idegen nyelvet tanul!**

(1) Az így kialakult csoportokon belül alakítsatok 3-4 fős kisebb csoportokat!

(2) Fordítsátok le a kapott magyar szavakat a tanult nyelvre!

(3) Írjátok fel a táblára a lefordított szavakat, hogy mindenki láthassa azokat!

(4) A példák megfigyelése után válaszoljatok az alábbi kérdésekre!

a) Hányféleképpen lehet leírni az angolban a hosszú *i* hangot? Soroljátok fel az eddig látott lehetőségeket!

b) Hányféleképpen lehet leírni a németben az *é* hangot? Soroljátok fel az eddig látott lehetőségeket!

c) Hányféleképpen lehet leírni a franciában a zárt *o* hangot? Soroljátok fel az eddig látott lehetőségeket!

d) Tudtok olyan magyar hangokról, amelyeket többféleképpen lehet jelölni az írásban?

Néhány általatos ismert nyelv írásrendszere különbözik a magyarétól. Egy hangot akár többféle betűvel, betűkombinációval is jelölhetnek. Például az angol hosszú *i* hangot nemcsak egyféleképpen írják, mint a magyarban: legalább négyféleképpen lehet jelölni írásban.

A magyarban ez a jelenség nem gyakori: egyedül a *j* hangnak van két írásbeli megfelelője.

Az angol, a francia, a német és a magyar is – sőt, a legtöbb Európában beszélt nyelv – a LATIN ÁBÉCÉ betűit használja, de különböző módokon.

A magyarban például sokkal egyértelműbbek a betű–hang megfelelések (egy hanghoz legtöbbször egy betű vagy betűsorozat tartozik), mint az angolban vagy a franciában (egy hangot többféle betűvel vagy betűkombinációval lehet jelölni, de szavanként változik, hogy melyik a helyes írásmód).

A magyar, a német és a francia MELLÉKJELEket, ékezeteket is használ (pl. magyar ö, ő – francia ő – német ä), az angolra ez nem jellemző. A mellékjeleket azért vezették be, mert az eredeti latin ábécé betűkészlete nem volt elégséges az adott nyelv hangjainak, főleg a magánhangzóknak a jelöléséhez. Ezek fokozatosan alakultak ki. Az első ismert magyar szövegben (*Halotti beszéd és könyörgés*, 1195) még nem találunk ékezetes betűket.

3. Írás betűk és számok nélkül

- a) Minden páros kap egy kártyát, amelyen egy mondat olvasható. Fordítsátok le ezt a mondatot az alábbi szabályok szerint!

(1) Használhattok

- rajzokat, jeleket,
- felkiáltójelet, kérdőjelet,
- számok jelölésére függőleges vonásokat.

(2) Nem használhattok

- betűket,
- arab és római számokat.

- b) Ezután cseréljétek ki a „kódolt” üzenetet egy másik párossal, de az eredeti mondatot ne adjátok át egymásnak!

Próbáljátok megfejteni, hogy mit akart üzeni nektek a másik csoport (mi állhatott a mondatkártyájukon)!

Az a csoport nyer, amelyik az eredetihez legközelebb álló mondatot mondja.

Hieroglif írás az ókori Egyiptomból

Az előbbi feladat során a mondat lejegyzésére betűk és számok hiányában rajzokat, jeleket használtak. Néhány ezer évvel ezelőtt ilyen módszerrel (képírással) alakultak ki az első írásrendszerek. Ezek között a jelek között voltak viszonylag egyértelműek (pl. az állatszimbólumok, a nap, a hold jele vagy a hullámos vonal, ami a vizet jelölte), de nagyon sokszor az adott jelek közti viszonyt igen nehéz volt egyértelműen jelölni.

Magatok is láttátok a feladat megoldása során, hogy azoknak, akik a jeleket nem ismerik, elég nehéz rájönniük a pontos olvasatra. Részben ezzel magyarázható az, hogy vannak olyan régi képírási szövegek, amelyeket máig nem sikerült a tudósoknak megfejteniük.

A képírás egy fajtáját, a hieroglifákat használták az ókori Egyiptomban is (l. ábra). Itt azonban a képeleken kívül más jeleket is alkalmaztak. Ezek többek között a szó kiejtésére utaltak, vagy hogy jelen vagy múlt időben kell-e olvasni az adott mondatot. A hieroglifákat a XIX. században fejtették meg.

4. Az alábbi feladatban a japán nyelv egyik írásrendszerének működését figyelhetitek meg.

Ebben az írásban minden jelnek egy vagy több jelentése van, több lehetséges kiejtéssel. Az egyes jelek képekből alakultak ki jelentős leegyszerűsődéssel: ma már nem nagyon ismerhetők fel a szimbólumok alapjául szolgáló eredeti képek.

Pl. a 'folyó' jelentésű jel így néz ki: 川, ami talán emlékeztethet a folyóvízre, de a legtöbb szimbólumnál ez a hasonlóság már nem követhető nyomon.

Számos olyan jel is létezik, amely több jelből van összerakva.

Próbáljátok meg kitalálni az alkotóelemek jelentéséből, hogy mi lehet az összetett jel jelentése!

手	+	目	=	看
kéz		szem		vigyáz valakire
口	+	鳥	=	鳴
száj		madár		.....
宀	+	女	=	安
tető		nő		.....
田	+	力	=	男
rizsföld		erő		.....
山	+	石	=	岩
hegy		kő		.....

A kínai írás az európai ember számára nagyon bonyolultnak tűnik. Több mint 3000 írásjel létezik az ábécéjükben. Egy átlagember kb. 1000–1500 szimbólummal már boldogul, tud újságot olvasni, eligazodik a feliratokban stb. A jelek nagy része összetett: egyik része a kiejtéshez ad némi – ma már sok esetben csak halvány – segítséget, a másik pedig azt jelzi, hogy mit jelent az adott jel.

Az írást FOGALOMJELÖLŐnek is nevezik, épp azért, mert egy jel nem egy hangtani egységnek (hangnak vagy szótagnak) felel meg, hanem például egy szótőnek, toldaléknak vagy akár több szónak, amelyek egy közös jelentéshez kapcsolódnak. A szó-t jelölő szimbólum például tartalmazza a *száj* jelentésű szimbólumot is, tükrözve a két fogalom közti kapcsolatot.

A kínai gyerekek több éven keresztül tanulják az írást az iskolában. Bonyolultabb szöveg olvasása közben a kínai olvasónak olykor ki kell keresnie egy speciális szótárból egy adott írásjel kiejtését és jelentését, mint ahogy nekünk időnként elő kell vennünk az *Idegen szavak szótárát*, ha ismeretlen szóval találkozunk.

A fenti feladatban a japán nyelv fogalomjelölő írásával, az ún. *kandzsival* ismerkedtetitek meg, amelynek szimbólumait a kínai írásból kölcsönözték. Bár a több ezer kínai jelből „mindössze” kb. 1500–2000-et használnak a japánok, az egyezés mégis jelentős. Aki

tud japán kandzsikat olvasni, az viszonylag sokat el tud olvasni a kínai írásokból is: a jelek jelentését nagy valószínűséggel megérti, esetleg nem tudja kínaiul kiejteni őket. (Ugyanúgy, ahogy az arab számokat használó magyarok el tudják olvasni, és értelmezni is képesek a számokat például Franciaországban vagy Norvégiában is, akkor is, ha nem beszélnek franciául vagy norvégul.)

5. Alkossatok minél több értelmes magyar szót a megadott szótagokból!

- (1) Csak a megadott szótagokat használhatjátok!
- (2) Egy szó legalább két szótagból álljon!
- (3) Egy szón belül egy szótagot többször is felhasználhattok (pl. *ma-ma*).

ア a	イ i	ウ u	エ e	オ o
カ ka	キ ki	ク ku	ケ ke	コ ko
サ sa	シ si	ス szu	セ sze	ソ so
タ ta	チ csi	ツ cu	テ te	ト to
ナ na	ニ ni	ヌ nu	ネ ne	ノ no
ハ ha	ヒ hi	フ fu	ヘ he	ホ ho
マ ma	ミ mi	ム mu	メ me	モ mo
シャ sa		シュ su		ショ so
チャ		チュ		チョ
ヤ ja		ユ ju		ヨ jo
ラ ra	リ ri	ル ru	レ re	ロ ro
ワ wa				ヲ (w)o
ン n				
バ ba	ビ bi	ブ bu	ベ be	ボ bo
パ pa	ピ pi	プ pu	ペ pe	ポ po

6. Írjunk japánul!

Ebben a táblázatban a japán nyelv egyik ábécéje, jelgyűjteménye található (a neve *katakana*)¹. Amint látjátok, a legtöbb *katakanajel* nem egy, hanem két hangot jelöl: egy mássalhangzót és egy azt követő magánhangzót. A hosszú magánhangzókat úgy jelölik, hogy a katakana jel után egy vízszintes vonalat húznak:
クー ejtsd: kú.

A zöngés hangoknak nincs külön jelük: a zöngességet úgy jelölik, hogy a mássalhangzó zöngétlen párját tartalmazó jel mellé két kis vonást tesznek: ` . Tehát a *ga* például a *ka* jelből vezethető le ezzel a két vonással: カ (ka) ~ ガ (ga).

Például a magyar *paróka* szó így nézne ki katanával átírva:

パ° ローカ
pa roo ka

- a) Próbáljátok leírni néhányat (2-3 szót) az előző feladatban gyártott magyar szavakból a katakana segítségével!

-----

¹ Néhány jelet az egyszerűség kedvéért kihagytunk.

- b) A katakana ábécét a japánok hagyományosan az idegen szavak és nevek leírására használják. Le lehet írni a keresztnévedet vagy a becenevedet *katakanával*? Ha nem, próbáld megmagyarázni, hogy miért nem! Ha igen, írd le ide!
-
-

A japán nyelv egyik írásrendszere a SZÓTAGÍRÁS: az előző feladatban megismert *katakana* szótagábécé az idegen szavak átírását szolgálja. Azért hívják szótagírásnak, mert nem az egyes hangokat jelöli, hanem azokat a hangkombinációkat, amelyek a japánban szótagot tudnak alkotni. A japánban a szavak nagy része olyan alakú, hogy egy mássalhangzót mindig magánhangzó követ, és ezért a szavak szinte mindig magánhangzóra végződnek. A szótagírás ennek a nyelvi rendszernek megfelel ugyan, de az idegen szavakat elég bonyolult (vagy lehetetlen) ezzel a módszerrel átírni, ahogy azt láttátok is az előző feladatban.

7. Tekintsd át az alábbi keretben látható betűket, és válaszolj a kérdésekre!

π ρ Ω δ α γ Δ

- a) Látsz olyan betűt a fenti keretben, amelyik ismerősnek tűnik más tantárgyaktól, például matematikából vagy fizikából? Ha igen, írd be őket a táblázatba! Írd melléjük azt is, hogy minek a jelölésére használtátok!

A BETŰ	A BETŰ NEVE	ERRE HASZNÁLTUK
Δ	delta	a fizikában a különbség, eltérés jele (pl. hőmérséklet változása, különbsége)

- b) Tudod-e, hogy melyik ábécéből valók ezek a betűk?
-

- c) Szerinted a tudományos jelöléseken kívül mire használják még ezt az ábécét?
-
-

- d) A görög ábécé betűinek külön nevük van, és a név első hangja adja meg a betű hangértékét. Pl. a Δ (delta) betűt *d*-nek kell olvasni. Leírtunk néhány rövid magyar szót a fenti görög betűkkel. Próbáld meg kiolvasni őket!

παδ .....

ραγ .....

απΩ .....

Ωρα .....

Δαρα .....

πωπα .....

απαδ .....

ραγαδ .....

Ωδα .....

- e) Miben különbözik ez az írásrendszer a japán katakanától?

.....
 .....

A legtöbb írás ma a világon HANGJELÖLŐ írás. Ezekben az ábécékben a betűk vagy azok kombinációi beszédhangokat (és nem szótagokat vagy fogalmakat) jelölnek – még ha nem is teljesen következetesen, mint ahogy az angolban és a franciában is lehet látni.

Mivel a lehetséges hangok száma egy nyelvben mindig kisebb, mint az ezekből előállítható lehetséges szótagoké, a hangjelölő írások jóval kevesebb jelet tartalmaznak, mint például a szótagírások (l. a japán katakana több mint 60 írásjele, szemben pl. az angol ábécé 26 betűjével).

A LATIN BETŰS ábécék (pl. magyar, francia, angol, német, olasz) is hangjelölők, de ezeken kívül még számtalan hangjelölő rendszerről tudunk. Ezek nemcsak az egyes betűkben különbözhetnek egymástól, hanem például abban is, hogy milyen irányban olvassák őket vagy hogy használnak-e ékezeteket. Néhány ismertebb hangjelölő írás: latin, cirill, héber, arab, görög.

8. Olvasd el figyelmesen az alábbi rövid szöveget, és válaszolj a kapcsolódó kérdésekre!

A CIRILL ÍRÁS TÖRTÉNETE

A Magyarországgal szomszédos országok közül a legtöbb latin betűs ábécét használ az ott beszélt nyelv leírására, de Szerbiában és Ukrajnában egy másik hangjelölő írás, a cirill használatos. A cirill írás korai változatát két bolgár származású szerzetes, Cirill és Metód alkotta meg az i. sz. 9. században, mert úgy látták, hogy a latin betűs írás nem mindenben alkalmas egyes szláv nyelvek lejegyzésére. Az általuk létrehozott ábécé igen gyorsan elterjedt, és ennek segítségével egyszerűvé vált a bibliai és egyéb vallási szövegek lefordítása.

A már említett szerben és ukránon kívül ezt az írást használják az oroszok, a fehéroroszek és a bolgárok. Az Oroszország által egykor meghódított népek egy része, például a kirgizek, az üzbégek is cirill betűkkel írnak, noha az utóbbiak nem szláv nyelvet beszélnek.

Az évszázadok során a cirill írás sok változáson ment keresztül, ma már jóval kevesebb betűt tartalmaz, mint a kezdetekben. A mai cirill ábécé kb. 30–35 betűből áll, a leírt nyelvtől függően. A cirill ábécé egyik jellegzetessége, hogy nem használ mellékjeleket és ékezeteket.

(1) Sorolj fel legalább három nyelvet, amely a cirill írást használja!

.....

.....

(2) Melyik állítást vagy állításokat tartod igaznak a szöveg alapján?

- a)** A cirill ábécé mai formája alig különbözik attól, amilyen az eredeti változata volt.
- b)** A cirill ábécében nincsenek ékezetek.
- c)** A cirill ábécét Metód alkotta meg, az akkori bizánci uralkodó, Cirill parancsára.
- d)** A cirill írás története egészen az i. sz. 6. századig nyúlik vissza.
- e)** Nem csak szláv nyelvek leírására használják ma a cirill ábécét.

(3) Miért tartották szükségesnek egy új ábécé létrehozását?

.....

.....

.....

.....

9. Mit gondolsz az alábbi állításról annak alapján, amit az elmúlt órákon tanultatok?

Az emberi írás az évezredek során rengeteget fejlődött.

Fejtsd ki néhány (3-4) mondatban, hogy egyetértesz vele vagy sem!

Ha igen, miért? Ha nem, miért nem?

.....

.....

.....

.....

.....

10. Az írásrendszerekről tanultak összefoglalása

Nézz utána, hogy az egyes típusokhoz milyen nyelveket, írásrendszereket lehetne még beírni!

Egészítsd ki az alábbi felsorolást!

KÉPÍRÁSOK, FOGALOMJELŐLŐ ÍRÁSOK

1. *Egyiptomi hieroglifák*
2. *Kínai írás*: képíráson alapul, de ma már alig ismerhetők fel az eredeti képek.

SZÓTAGÍRÁSOK

3. *Japán*: két szótagíró jelrendszer: *hiragana* és *katakana*; a japánok a szótagíráson kívül használnak egy fogalomjelölő rendszert is (a neve *kandzsi*), amely kínai karaktereken alapul.
  - *Hiragana* (japán szavak, elsősorban toldalékok leírására, illetve ezt használják a gyerekek az iskolában, amíg írni tanulnak)
  - *Katakana* (nem japán szavak, nevek átírására használják)
4. *Koreai*: a koreai ábécében minden hangnak van egy betűértéke, de ezeket a betűket úgy csoportosítják egy kis téglalapba, hogy együtt kiadják a lehetséges koreai szótagokat. Ehhez néha el kell forgatni vagy fejtetőre állítani néhány betűt, hogy beleférjenek a kis téglalapba.

HANGJELŐLŐ (ALFABETIKUS) ÍRÁSOK

5. *Latin*: szerte Európában elterjedt hangjelölő írás.
6. *Cirill*: főleg – de nem kizárólag – egyes szláv nyelvek írása. Balról jobbra írják, nem használnak ékezeteket és mellékjeleket
  - За гробом отца мальчик шёл без горя и пристойно.
7. *Görög*: a görög nyelvet írásbeliségének kezdete óta ezzel az ábécével írják le, illetve az ábécé egyes betűi használatosak matematikai fogalmak, fizikai mennyiségek jelölésére is
  - Ανθρωπος μεν εχει ππον και ονον.
8. *Arab*: iszlám vallású területeken elterjedt írás, többek közt az arab és a perzsa nyelv lejegyzésére használják. A XX. század elejéig a török nyelvet is arab betűkkel írták. Jellegzetességei: a hétköznapi írásban csak néhány magánhangzót jelölnek; nem használnak nagybetűket; jobbról balra írják; csak „írott” változata van, amelyben a betűket összekötik, bár vannak olyan betűk, amelyek nem köthetők a következő betűhöz; némelyik betűnek a szó végén különleges az írásképe.
  - *Arab nyelvű szöveg (a Koránból)*
 مـيـحـرـلـا نـمـحـرـلـا نـيـمـلـا عـلـا بـر هـلـل دـمـحـلـا مـيـحـرـلـا نـمـحـرـلـا هـلـل مـسـب
 مـيـحـرـلـا نـمـحـرـلـا نـيـمـلـا عـلـا بـر هـلـل دـمـحـلـا مـيـحـرـلـا نـمـحـرـلـا هـلـل مـسـب

- Perzsa nyelvű szöveg:

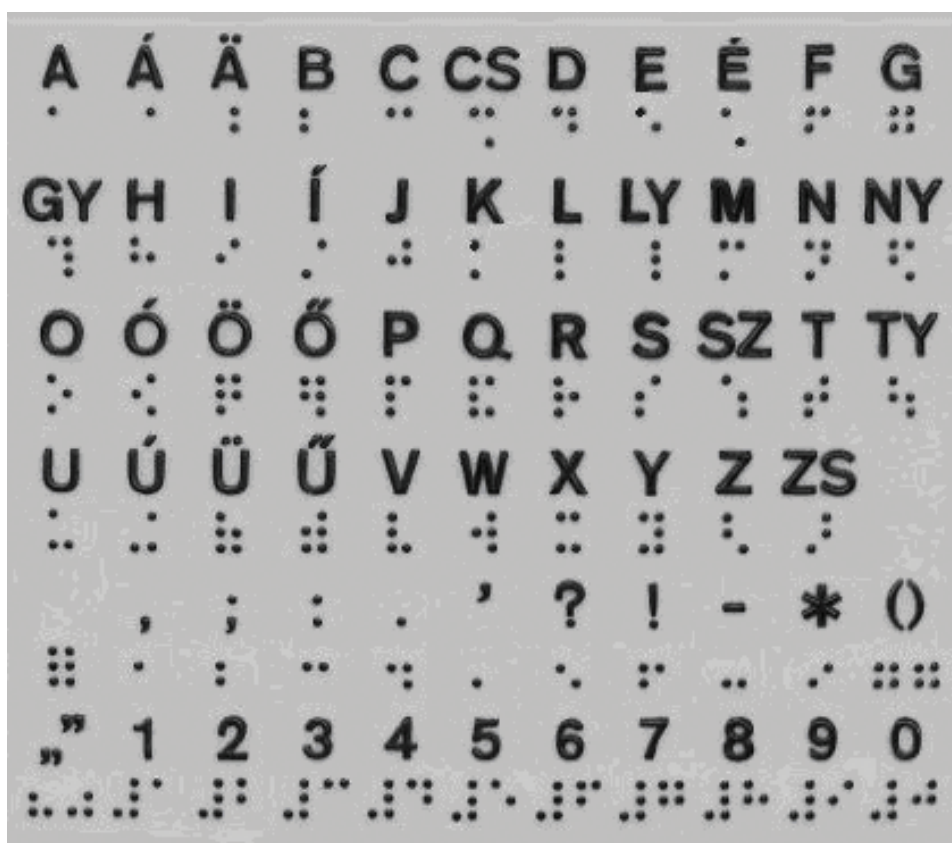
Omar Khajjám
Kalligráfus: Esmail Nejad Frad Lorestani

9. *Héber*: a héber írás az ókori Izraelben jött létre, ezzel íródtak a hagyományos zsidó vallási és filozófiai szövegek. Ma Izrael hivatalos nyelvének, a modern hébernek, valamint az ófelnémetből származó jiddis nyelvnek a leírására használják. Az arabhoz hasonlóan a hétköznapi írás elsősorban a mássalhangzókat jelöli, és ezt is jobbról balra írják.
- *Héber* nyelvű szöveg
מלון עדכני מדוכז
  - *Jiddis* nyelvű mese szövege

שיפן אפן וואסער

ס'איז געוואָרן פּרילינג, איז צעגאנגען דער שניי, און אף אלע גאסן זיינען געלאָפּן טייכן. האָבן די קינדער ארויסגעריסן די אויסגעשריבענע בלעטלעך פון די העפטן, און האָבן געמאכט שיפעלעך, און האָבן זיי געלאָזט שווימען אפן וואסער. און אנדערע קינדער האָבן גענומען שפענער פאר שיפן און אויך געלאָזן מיטן וואסער. זיינען די שפענער אוועקגעשוומען אסאך ווייטער ווי די פאפירענע שיפעלעך.

10. *Braille-írás*: a vakok és gyengénlátók számára is lehetséges az olvasás az ún. *Braille-írás* segítségével (amely a megalkotójáról kapta a nevét). Ennek az ábécének a szimbólumai pontokból állnak, amelyeket domborítva nyomnak papírra vagy más felületre, hogy a vakok ujjbegyükkel le tudják tapogatni őket.

A page containing 25 horizontal dashed lines for writing.

- b)** Olvassátok fel a többi csoportnak a párbeszédeket úgy, hogy eltúlozzátok a hangerőt, a hangsúlyozást és a beszéd sebességét is!
Törekedjete arra, hogy a túlzások viccesek legyenek!
- c)** Hallgassátok vissza a párbeszédeket, és beszéljétek meg, hogy ki milyen módon túlozta el azokat! Melyik lett a legjobb? Miért?

-----

2. Gyakoroljátok be, majd adjátok elő úgy a korábban megírt párbeszédet, hogy az egyikőtök színtelen, hangsúlyozás nélküli hangon felolvassa azt, míg a többiek eljátsszák a hozzá tartozó cselekvéseket!

3. Adjátok elő a teljes jelenetet csoporttársaitoknak némajátékban, majd párbeszédekkel is!

Az előadás alatt figyeljétek meg, hogy az előadók milyen testbeszédet használnak, és azok mennyire hitelesek vagy egyértelműek!

6. A SZÓBELISÉG ÉS AZ ÍRÁSBELISÉG SZEREPE A VILÁGHÁLÓN

Miben mások a szövegek az interneten? Miért és hogyan olvasunk másképp ott?

Ebben a modulban az internetes szövegek sajátos szerkesztésével ismerkedtek meg, miközben internetes oldalakat tanulmányoztok és hasonlítotok össze a tartalmilag azoknak megfelelő nyomtatott anyagokkal, újságokkal.

A vizsgálódások mellett kipróbáltok néhány szerkesztési elvet a gyakorlatban is.

1. Ugyanúgy olvasunk egy lexikont, mint egy regényt?

- a) Nézzétek meg a *Révai Nagy Lexikon*ban, hogy mit írnak a *hagyaték* szóról! Mire utal az *öröklés*, *hagyomány* szó említése?

- b) Van-e szerintetek olyan ember, aki elolvasott egy teljes lexikont? Miért?

- c) Milyen szövegtípusokat tudtok felsorolni még, amelyeket nemcsak folyamatosan olvashatunk, hanem a hivatkozásoknak megfelelően ugrálhatunk is bennük?

---

2. Vizsgáljátok meg kedvenc weboldalokat, hogy milyen linkekkel van összekapcsolva!

- a) Hogyan kapcsolódik a link a mögötte található szöveghez?
- b) Hol helyezkedik el a link?
- c) Mennyiben és miben tér el az oldal egy hagyományos folyamatos szövegtől?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Szemponttáblázat segítségével hasonlítsatok össze egy népszerű napilapot és egy közismertebb internetes hírportált!

Miben különböznek, miben hasonlítanak?

Ha tudtok, vegyetek fel saját szempontokat is!

SZEMPONTOK	NÉPSZERŰ NAPILAP	INTERNETES HÍRPORTÁL
Cikkek címei		
Megjelenés		
Szövegek érthetősége		
Képek használata		
A szövegek stílusa (pl. mennyire közvetlen)		
Figyelemfelkeltés eszközei		
Ami a másiknál nincs meg		
Saját szempont 1		
Saját szempont 2		
Saját szempont 3		

Az interneten található szövegeket általában nem folyamatosan és lassabban olvassuk, mint egy hagyományos szöveget (például regény). Linkek közül választhatunk, hogy át akarunk-e lépni egy másik szöveghez, és ott folytatjuk az olvasást vagy sem.

Az INTERNETEN OLVASÓ SOKKAL NAGYOBB SZABADSÁGGAL RENDELKEZIK, mint a hagyományos könyvek olvasója. Egy könyv olvasása közben ugyanis csak arról dönthetünk, hogy folytatjuk-e az olvasást vagy sem.

4. Az alábbi szövegek egy internetes fórumból származnak.

a) Miben hasonlítanak ezek a szövegek a beszédhez?

-----

7. FÓRUMOZÓ

Gondolom vaniliás cukor, citromlé (egy kis citromhéj is finomra reszelve), ilyesmi.

A hengert ha hossz tengely mentén feltűzöd hústűre és úgy fagyasztod le, akkor könnyedén bele tudod mártani a csokiba úgy, hogy ne kelljen teljesen belemásznod a csokiba. És utána, kicsi csöpögtetés (amígy a csokiréteg ráfagy a cuccra) után lehúzzhatod a hústűről.

6. FÓRUMOZÓ

Szerintem pedig a túrómasszát hengerre formálsz, lehűtöd a mélyhűtőben és langyos csokiba mártod. Az amúgy kézmeleg túró a meleg csokival eléggé furcsán tud viselkedni, mindenesetre összecsoviznád vele a fél konyhát, míg nem is maradna rajta sok, arról már nem is beszélve, hogy hogyan nézne ki. Tehát előbb a masszát fagyasztani, aztán a csokit rá.

3. FÓRUMOZÓ

ok, de mi kell a túrókrembe meg a csokimasszába ha jó közelítést szeretnek elérni?

5. FÓRUMOZÓ

a túrot összegyúrod, belemártod csokimasszába, oszt a mélyhűtőben gyoprsan lehűtöd :) de hogy hogy lesz pottyos???

4. FÓRUMOZÓ

0 ilyen rudat készítettem házilag...

3. FÓRUMOZÓ

... hogyan? Ok, a csomagolás még menne, de a lényeg hogy készülhet el hazai pályán?

1. FÓRUMOZÓ

Tehén, persze. Jól kicsorgatott, száraz (nem sovány, csak nem vizes) túró, ha már ennyit vacakolsz a túrórudival, talán megéri a fáradságot házi túróból csinálni. (Legalábbis győri negyedkilóból nem érdemes beleölni az időt és az egyéb alapanyagot.)

2. FÓRUMOZÓ

Kössz, találtam már több receptet, próbálgatom őket....

Egy buta kérdés: Milyen túró kell hozzá?

1. FÓRUMOZÓ

Valamelyik topicban (talán a Karácsony receptklubban? – de mindenképp valamelyik nagyobb forgalmúban volt) előkerült már a téma, és több, ennél egyszerűbb recept is előkerült – én a helyedben megpróbálnám megkeresni.

- b)** Nevezeték meg a fórumozáshoz hasonló internetes szövegtípusokat! Jellemezzétek ezeket aszerint, hogy mennyire hordják magukon a szóbeliség és az írásbeliség szokásos jegyeit! Itt is használhattok szemponttáblázatot!

SZÖVEGTÍPUS	SZÓBELISÉG JEGYEI	ÍRÁSBELISÉG JEGYEI
Cset (chat)	Könnyen érthető stílus...	Lassúbb, mint a beszéd...

5. Az alábbi szövegrészekben keressetek minél több olyan szót, mondatot, amelyek egy másik szövegrészlethez köthetőek!

Húzzátok alá ezeket a szavakat vagy mondatokat, és írjátok föléljük a hozzájuk kapcsolódó szövegrészlet számát!

- (1) Mátyás Kolozsvárott született 1443-ban Hunyadi János és Szilágyi Erzsébet gyermekeként. Apja a magyar történelem egyik legsikeresebb hadvezére, V. László kiskorúsága idején az ország kormányzója. Bátyját, Lászlót a főúri ligaharcok idején V. László jogtalanul lefejeztette. Mátyást 15 éves korában a nagybátyja, Szilágyi Mihály kormányzó által vezetett párt nyomására, a Garai-féle párt hallgatólagos beleegyezésével választották királlyá. Ekkor Mátyás Pogyebrád György – később cseh király – „vendégként” Prágában tartózkodott (még V. László küldte oda gyermekkorában), aki csak akkor engedte haza, miután megállapodott Szilágyival, hogy lányát Mátyás feleségül veszi, és a két ország szövetséget köt.
- (2) Vajk havaselvi bojár és Morsinai (Morzsinay) Erzsébet elsőszülött fia, öccse ifj. Hunyadi János (Johan) volt. Horogszegi Szilágyi Erzsébettel kötött házasságából két fia, László és Mátyás született. 1456. július 21–22-én Hunyadi János saját seregével – mely 200 hajóval is rendelkezett – és a Kapisztrán Szent János által toborzott parasztokból álló keresztessel fényes győzelmet aratott a szultán többszörös túlerőben lévő seregén. Hunyadi nem sokkal élte túl győzelmét, Kapisztrán Jánossal együtt áldozatul esett a táborukban kitört pestisjárványnak.
- (3) Szilágyi Erzsébet középbirtokos család sarjaként valamikor az 1410-es évek elején született. Férje Hunyadi János volt, idősebb fia László, fiatalabb Mátyás. Szilágyi Erzsébet 1483-ban halt meg, a kor emberének átlagéletkorát jó három évtizeddel meghaladva. Mátyás anyját rangjához méltóan a székesfehérvári bazilikában helyezte örök nyugalomra.
- (4) Négy hónappal apja halála után született 1440-ben, ezért Utószülött (Postumus) Lászlónak is hívják. Habsburg-házi magyar király, Ladislav I („Pohrobek”) néven cseh király. 1445–1457 között uralkodott. 1457. november 23-ikán, három napig tartó rosszullet után, váratlanul meghalt.
- (5) Hadvezér és kormányzó, a Hunyadi-kor jelentős politikusa. 1456-ban nándorfehérvári kapitány. 1457–58-ban és 1460-ban macsói bán, 1458-ban kormányzó, 1460-tól erdélyi vajda és az alsó részek főkapitánya.
- (6) Pogyebrád György az egyik leghíresebb cseh király, Mátyás király első feleségének apja, később ellensége. 1420-ban született és 1471-ben halt meg. A huszitákkal való rokonszenvezése miatt kiátkozta a pápa.
- (7) Husz János 1402-től kezdve folyamatosan terjesztette igéit, mely szerint az egyháznak vissza kell térnie a keresztény alaptanításokhoz és értékekhez, szét kell osztania a felgyülemlett vagyont, és vissza kell adnia a Szentírás eredeti szövegét megillető tiszteletet. Az egyre erősödő ellentét hatására a prédikátort az egyház kiközösítette. 1415-ben Husz a Zsigmond császártól kapott védlevéllel Konstanzba indult, annak reményében, hogy az egyházi zsinat meghallgatja. A meghívás csapdának bizonyult, Huszt elfogták, s július 6-án máglyán elégették. Az árulás egész Csehország területén villongásokat váltott ki.

- (8) Prágáról az első írásos emlékek a 9. századból származnak. Hamarosan a Cseh Királyság központja. 1348-ban itt alakult Közép-Európa első egyeteme. Ma is a Cseh Köztársaság fővárosa. Műemlékei, régi épületei sajátos hangulatot kölcsönöznek a városnak.
- (9) Lászlót 1456-ban fejezték le. Apja Hunyadi János volt, anyja Szilágyi Erzsébet.
- (10) A husziták a 15. század legjelentősebb egyházi reformjait próbálták véghezvinni. Irányzatuk eredeti vezetője Husz János volt.

6. Keressetek az interneten weblapokat!

- a) Olyanokat, amelyeken véleményetek szerint érdekes és jól szerkesztett szövegek találhatóak!
- b) Keressetek olyanokat is, amelyekre ez az állítás nem igaz!
- c) Mutassátok be ezeket a következő órán társaitoknak!

7. Beszéljétek meg, hogy miben értetek egyet csoporttársaitok választásával, miben nem!

8. Hasonlítsátok össze a két weboldalt!

- a) Melyik oldalon miként használják a kiemeléseket?

.....

.....

.....

- b) Melyik fogalmazása érthetőbb és rokonszenvesebb a számotokra? Miért?

.....

.....

.....

- c) Melyik és miért olvashatóbb jobban?

.....

.....

.....

- d) Melyik és mitől áttekinthetőbb?

.....

.....

.....

Ahhoz, hogy az interneten található szövegek JÓL ÉRTELMEZHETŐK és OLVASHATÓK legyenek, több alapelvet is tanácsos betartani.

1. A szövegek lehetőség szerint legyenek rövidek, mert az emberek lassabban olvasnak a képernyőn.
2. Érdemes a kiemeléshez félkövér vagy esetleg dőlt betűket alkalmazni.
3. Mindig csak az igazán lényeges dolgokat emeljük ki (például egy bekezdésben csak a legfontosabb néhány szót).
4. Egyszerű, világos szóhasználatra és mondatszerkesztésre törekedjünk.
5. Szövegünket az olvashatóság érdekében tagoljuk.

9. Írd át a következő szöveget úgy, hogy érthetőbb és áttekinthetőbb legyen az interneten!

Szövegtömörítéssel és egyszerűsítéssel alakítsd át a szöveget úgy, hogy a mostaninak körülbelül a fele legyen a hossza!

Szeged környéke a fejedelmi törzs szálláshelyéhez tartozott, a tiszántúli területet pedig Ajtony törzse foglalta el. A település lakossága István király uralkodása idején már magyar volt. Szeged és környéke királyi birtok lett, mely egyházi igazgatás szempontjából a kalocsai érsekséghez tartozott. A XII. századra a település kedvező adottságai miatt várossá vált. Számos út Szegednél futott össze, és a Maroson leúsztatott fát és sót innen szállították tovább. A sóutak és a raktárak védelmére földvár épült, amely mellé bekerített városrészt emeltek. Szeged neve először 1183-ban fordult elő oklevélben „Cigeddin” formában. Az 1222-es Aranybullájában is meg van említve a város: só az ország közepén másutt ne tartassék, csak Szalacson, Szegeden, valamint a határvidékeken.

1241-et követően épült vára révén a déli Tisza-vidéknek fontos központja lett. 1247 előtt nem sokkal Szeged elnyerte a városi rangot. Az építkezés és a kézműipar jelentősen fellendült, a vásártartási jog pedig tovább erősítette Szeged szerepét. A XIV. század során Szegedből virágzó kereskedőváros lett. A törökök előrenyomulásával katonai jelentősége is fokozódott. 1394 őszén a Szegeden tartózkodó Zsigmond király a várost jelölte ki a török ellen szervezett hadainak gyülekezési helyéül. 1405-ben törvény született a vár és a város megerősítéséről. A XV. század elejétől a város lett a dél felé irányuló hadjáratok kiindulópontja. A szegedi naszádosok innen szállították a seregeket a déli végvárakhoz. 1444-ben I. Ulászló itt kötött békét a törökkel, majd négy nappal később a megállapodást felrúgva innen indított hadjáratot a törökök ellen.

1456-ban Hunyadi János innen indult Nándorfehérvár felmentésére. A Hunyadiak idején tulajdonképpen Szeged volt az ország központja. 1458-ban országgyűlést is tartottak, ahol elhatározták a huszárság rendszeresítését a hadseregben. 1498-ban Szeged II. Ulászlótól szabad királyi város rangot kapott, és ezáltal az Itáliába irányuló marhakereskedelem központja lett. A Dózsa György-féle felkeléshez (1514) sokan Szegedről is csatlakoztak. Krónikások szerint a felkelés bukása után György lefejezett fejét Szapolyai János Szegedre küldte Pálfy Balázs szegedi főbírónak, akinek állítólag Dózsa örökbe fogadott fia volt.

1522-re Szeged az ország egyik legnépesebb városa volt több mint 7000 fővel (ez ugyanannyi, mint Budáé, Pesté vagy Kassáé).

A page containing 25 horizontal dashed lines, serving as a writing template.

